

בס"ד. שיחת יום ה' ב' וישב, י"ט כסלו, ה'תשח"ו*.

בלתי מוגה

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה להכריז שיאמרו "לחיים". ואח"כ צוה לנגן ניגון "מיט אַ שטורעם"].

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²:

כאשר רבינו הזקן ישב בתפיסה, חקר אותו ממלא-מקומו של השר (טאָוואַרישטש-מיניסטר"), שהי' בקי בתנ"ך ומלומד בעניני יהדות.

אחת השאלות שהפנה אל רבינו הזקן היתה אודות פירוש הפסוק³:
 "ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה" — וכי לא ידע הקב"ה היכן נמצא אדם הראשון, שלכן שאל אותו "איכה"?

כאשר רבינו הזקן השיב לו ע"פ פירוש רש"י, אמר לו השר: פירושו של רש"י יודע אני, אבל רצוני לשמוע פשט מהרבי.

וענה לו רבינו הזקן: כאשר אדם הוא בגיל מסויים, למשל כך וכך — בנקבו את מספר השנים המדוייק של השר⁴ — שואל אותו הקב"ה: "איכה"? האם הנך יודע מהי תכלית בריאתך בעולם, מה הנך צריך לעשות, ומה עשית כבר?

וסיים כ"ק מו"ח אדמו"ר: המענה של רבינו הזקן להשר, הציל אותו — את רבינו הזקן — מכלות הנפש, כי, רבינו הזקן הי' בשמחה גדולה על כך שזכה לשבת בתפיסה ולמסור נפשו על תורת הבעש"ט והרב המגיד, והי' לו מזה תענוג גדול עד כלות הנפש. אלא שבשעה

הראשונה שזכר אצל אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וסיפר אז כמה ענינים שדיבר אביו בהתוועדות הנ"ל (מהנחה בלתי מוגה).

(3) בראשית ג, ט.

(4) פרט זה לא סיפר הרבי בהתוועדות הנ"ל, ומה שסיפר אז בשם אביו הוא רק נקודת המענה — שכיון שבחטא עה"ד נפל אדה"ר ממדריגתו, הנה על זה באה השאלה: "איכה" — האם יודע הוא כיצד הי' צריך להיות, וכיצד הוא בפועל (מהנחה בלתי מוגה).

(* ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-824 נאָסטראַנד עוו. פינת איסטערן פאַרקוויי.

(1) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 73 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה (ע"פ סרט-הקלטה).

(2) ב"ט כסלו לפני עשרים שנה (תרח"ץ ס"ב (סה"ש תרח"ץ ע' 249 ואילך)), באמרו, שמלאו חמישים שנה להתוועדות י"ט כסלו

שהתבונן שהקב"ה שואל אצל כל אדם: "איכה"? האם עשה את מה שצריך לעשות — הרי זה פעל עליו, להשאר למטה, נשמה בגוף, ולפעול את הענינים שבשבילים ירדה נשמתו למטה.

ב. ענין שמתרחש אצל נשיאינו רבותינו הקדושים, שנשיא ורועה ישראל סיפר⁷ ומסר לנו — מהוה הוראה לצאן מרעיתו, לעדת החסידים, ועל ידם — לכל בני ישראל⁸.

כל יהודי צריך לדעת שהשאלה "איכה" — שואלים תמיד אצל כל אחד, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים.
אלא ששאלה זו נשאלת אצל כל אחד לפי מהותו⁹:

אצל אחד תובעים בשאלה "איכה" — להמנע מכלות הנפש¹⁰ (ע"ד מ"ש בכני אהרן "בקרבתם לפני ה' וימותו"¹¹), כי אם למלא את השליחות והעבודה שלו למטה, להשלים את הכוונה דדירה בתחתונים;

ואצל אחד תובעים בשאלה "איכה" — שלא להשקיע את עצמו בתאוות וכדומה שעיי"ז יפול לגמרי¹², כי אם להתחזק בלימוד התורה וקיום המצוות.

ותביעה זו מהוה נתינת-כח שכל אחד יוכל למלא עבודתו ולהשלים את הכוונה שבשבילה נברא, בשמחה ובטוב לבב.

ג. אודות שייכותה של השאלה "איכה" למאסרו של אדמו"ר הזקן — אפשר לומר:

מאסרו של אדמו"ר הזקן בא מצד הקטרוג שהי' אז על גילוי רזין דאורייתא (סודות התורה) — תורת החסידות.

היפך הכוונה ד"לשבת יצרה" (מהנחה בלתי מוגה).

11 ר"פ אחרי. וראה אוה"ח שם.

12 והיינו, שבשעה שרואה ענין של עולם הזה שהוא "נחמד למראה וטוב למאכל" (בראשית ב, ט), אזי שוכח מהותו — שנקרא "אדם" ע"ש "אדמה לעליון" (ראה של"ה ג, רע"א. ועוד), ושוכח על התפקיד שצריך לפעול, ובמילא יכול ליפול ממדריגתו, ואז נעשה מעמד ומצב (כהלשון בקבלה ובחסידות) (ראה זח"ג קלה, ב. הנסמן באג"ק ח"ב ס"ע ד) ד"מאן דנפיל מדרגי' איקרי מית" (מהנחה בלתי מוגה).

5 ועאכו"כ אצל בני ישראל, עליהם נאמר (יבמות סא, רע"א) "אתם קרויין אדם" (מהנחה בלתי מוגה).

6 תנועה הפכית מכלות הנפש — התיישבות אורות בכלים (מהנחה בלתי מוגה).
7 שבדאי אין זה סיפור דברים בעלמא, אלא גם ענין של תורה, מלשון הוראה (מהנחה בלתי מוגה).

8 ראה גם תו"מ ח"כ ע' 158. וש"נ.
9 והיינו, שבשאלה זו יכולה להיות ההבהרה ("די באווארעניש") בנוגע לענינים שהם מן הקצה אל הקצה (מהנחה בלתי מוגה).
10 שהרי כליון הנשמה מן הגוף הוא

כאשר רבינו הזקן גילה ופירסם רזין דרזין דאורייתא לכל בני ישראל, בכך שהמשיכם והורידם בשכל וחכ"ד של נפש האלקית, שע"ז נמשכים ויורדים גם בחכ"ד דנפש השכלית ונפש הבהמית, ועד שיפעל ויחדור ("דערנעמען און דורכנעמען") גם את הגוף הגשמי — אזי נתעורר על זה קטרוג למעלה, ומצד זה נמשך הקטרוג במאסר למטה.

וכמו כן בנוגע להנצחון והגאולה למטה — שהי' זה מפני שלמעלה נתנו רשות, כח וציווי, לגלות רזין דרזין עד לשכל אנושי, ומצד זה באה גם למטה גאולת רבינו הזקן ותורת החסידות¹³.

אך כיצד אפשר להמשיך ולהוריד רזין דרזין בהתיישבות בשכל אנושי? הרי רזין דרזין צריכים לפעול ענין של כלות הנפש¹⁴ והיפך ההתיישבות¹⁵?

אלא, בשעה שרבינו הזקן, בהיותו במעמד של כלות הנפש, שמע את השאלה ששואלים מלמעלה, "איכה", האם פעלו את כוונת הבריאה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים — הרי זה נותן כח שהתחתונים כפי שהם במציאותם יהיו דירה לעצמות.

ענין זה הסיר את ההגבלות¹⁶ — כיון שלא עושים זאת לבד, אלא בשליחותו (של מקום) ובכחו של זה שמכריז "איכה"¹⁷, שזהו עצמות,

שנתגלה בפנימיות התורה — לחבר "עומק רום" עם "עומק תחת", ולעשות דירה לו ית' דוקא בתחתונים, כפי שהנפש קשורה עם הגוף. וזוהי גם הנקודה של תורת הבעש"ט (נסמן לקמן רס"ד) על הפסוק "כי תראה חמור שונאך גוי עזוב תעזוב עמו" — שכאשר תסתכל על ה"חמור", חומר הגוף, תראה שהוא "שונאך", ששונא כל ענין של רוחניות, ועאכ"כ ענין של תכלית הרוחניות, ואעפ"כ, "עזוב תעזוב עמו" — לא לשבור את הגוף ע"י תעניות וסיגופים, אלא לעבוד עמו, היינו, שיחד עם הגוף צריכים למלא את רצון הקב"ה, עי"ז שעובדים אותו בשמחה וטוב לבב בעניני המצוות, שכללותם נתלכשו בעניני עוה"ז הגשמי (מהנחה בלתי מוגה).

(17) וכפי שהי' אצל אדה"ר בהתחלת עבודתו: מיד לאחרי נפילתו ממדריגתו, ניתן לו הכח — ע"י השאלה "איכה" — להתעורר בענין התשובה (ראה ב"ר ספכ"ב),

(13) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשט"ו בתחלתה (תו"מ חי"ג ע' 129 ואילך), ובהנסמן שם בהערה 1.

(14) ע"ד שמצינו (זח"א צח, ב (במהנ"ע)) אצל רבי עקיבא שזלגו עיניו דמעות מרוב התענוג בסודות התורה (מהנחה בלתי מוגה).

(15) ויתירה מזה: תובעים שתהי' ההפצה של רזין דרזין עד ל"חוצה", היינו, אפילו לאלו שהם מחוץ לגבול הקדושה — שזהו תכלית ההיפך מכלות הנפש לאלקות (מהנחה בלתי מוגה).

(16) היינו, שיהיו יכולים לדרוש מהאדם, שהוא מוגבל, שיהיו אצלו שני הפכים: לפעול בעצמו הבנה והשגה בענין של בליגבול, ואעפ"כ, ישאר הגוף המוגבל על עמדו, מעמדו ומצבו, והנשמה תהי' קשורה עם הגוף כפי שהוא למטה מוגבל בענינים גשמיים, "לשבת יצרה".

והרי זהו החירוש של תורה — כפי

שהוא נמנע הנמנעות¹⁸ ונושא הפכים, ואז ממשיכים גם סתים דאורייתא שיהי' בגילוי, וענין זה מעורר ומגלה את הסתים שבנשמה כפי שקשורה עם סתים דקוב"ה¹⁹.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי" (החדש) — משמחת-תורה השתא. ואח"כ צוה לנגן "אבינו מלכנו"].

* * *

ד. השאלה "איכה" — צריכה לעורר את התשובה, ובאופן שהתשובה תבוא עד לפועל ממש, היינו, שתהי' העבודה עם הגוף, כפירוש הבעש"ט²⁰ ב"עזוב תעזוב עמו"²¹.

וענין זה — ככל עניני התומ"צ — שלימותו בגלוי ובפועל (אינה בזמן הגלות, לאחר החורבן, אלא) תהי' לימות המשיח, כמ"ש בנוסח תפלת מוסף דיו"ט: "ושם נעשה לפניך .. כמצות רצונך", כי, כל זמן שעדיין לא נתקיים היעוד²² "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ישנם ענינים המבלבלים שלא תוכל להיות השלימות ד"כמצות רצונך"²³.

אמנם, כיצד זוכים שתומשך בגלוי היכולת והפועל ד"כמצות רצונך"? — הרי זה תלוי בכך שבזמן הגלות, קודם קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", עושה האדם כל מה שביכלתו ומה שתלוי בו, ואז, "קוב"ה שריא באתר שלים"²⁴, שהו"ע האתערותא דלעילא להמשיך במעשה האדם את השלימות ד"כמצות רצונך".

וכללות הענין בזה — שמשיח פועל ב"חמור שונאך" להיות "עני ורוכב על חמור"²⁵.

ה. עפ"ז יובן גם מ"ש בפרשת השבוע דאזלינן מיני, פרשת

החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. ובכ"מ.
19) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת ויקרא ה, ג. ובכ"מ.

20) ראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

21) משפטים כג, ה.

22) זכרי' יג, ב.

23) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פיי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך). ועוד.

24) ראה זח"ג צ, ב.

25) זכרי' ט, ט.

שמגעת למקום נעלה ביותר שאפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם (ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד).

וענין זה — אומר רבינו הזקן — ישנו גם בחייו של כל יהודי עד סוף כל הדורות, שבאה אליו ה"בת-קול" — ע"י נפשו האלקית, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב) — ששואלת את הגוף ונפש הבהמית: "איכה", ועי"ז מעוררת ומעודדת ומחזקת אותו לידע תכלית בריאתו ומה שצריך לפעול (מהנחה בלתי מוגה).

18) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. ט'

וישלח: "וישלח יעקב מלאכים גו' אל עשו", וצוה להם להודיעו "ויהי לי שור וחמור גו'":²⁶, ואיתא במדרש²⁷: "חמור זה מלך המשיח, שנאמר עני ורוכב על חמור".

והענין בזה:

רבינו הזקן, בעל השמחה, מבאר בתורה אור²⁸, שיעקב שלח להודיע לעשו, שלאחרי עבודתו עשרים שנה בכית לבן, השלים את עבודתו בשלימות, ומצדו יכול להיות כבר "ויבוא יעקב שלם"²⁹, יחד עם כללות העולם, באופן שיתוקן חטא עץ הדעת להיות כמו שהי' קודם החטא, ובהוספה על זה.

וזהו שאמר יעקב "ויהי לי .. חמור" — שמצדו ישנו כבר הענין ד"עני ורוכב על חמור"; אצלו יש כבר משיח!

אלא שלאח"ז הנה "וישבו המלאכים אל יעקב לאמר וגו'"³⁰, כפי שממשיך רבינו הזקן לבאר, שהן אמת שיעקב מצדו השלים את כל עניניו, אבל עשו, עדיין "הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"³⁰ לעשות מלחמה, היינו, שעבודתו של יעקב לא פעלה עדיין שבירת ("עס האָט נאָך ניט דורכגעבראַכן") חומר (חומריות וגסות) העולם, שמשיח יוכל כבר לבוא למטה מעשרה טפחים.

ו. ואינו מובן³¹: למה רמז יעקב את הגאולה העתידה בהענין ד"חמור" דוקא?

הרי איתא בגמרא³²: "כתיב³³ וארו עם ענני שמיא גו', וכתיב עני ורוכב על חמור³⁴ — זכו, עם ענני שמיא, לא זכו, עני ורוכב על חמור". ועפ"ז קשה יותר: ענין זה שיעקב הי' מוכן לגאולה העתידה, הי' מצד שלימות עבודתו — "זכו", וא"כ, למה רמז את משיח (לא בענין של "עני", אלא) בענין ד"רוכב על חמור" דוקא?

פרטים מהנחה בלתי מוגה (ע"פ סרט-הקלטה).

(32) סנהדרין צח, א.

(33) דניאל ז, יג.

(34) שהרי זה שני הפכים — כפירוש רש"י

(סנהדרין שם) ש"עם ענני שמיא כבר איניש

אתי", היינו, "במהירות", וא"כ, אין זה יכול

להיות באופן ד"עני ורוכב על חמור", "כעני

הבא על חמורו בעצלות" (מהנחה בלתי מוגה).

(26) לב, ד"ו.

(27) ב"ר פע"ה, ו.

(28) ר"פ וישלח.

(29) שם לג, יח.

(30) שם לב, ז.

(31) מכאן עד סוף סי"ב (מלבד סי"א) —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש),

ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 70 ואילך. במהדורא

זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, ועוד כמה

ז. בפרקי דרבי אליעזר³⁵ איתא שהחמור שנאמר במשיח "עני ורוכב על חמור", הוא החמור שנאמר במשה רבינו, "וירכיבם על החמור"³⁶, והוא החמור שנאמר באברהם אבינו, "ויחבוש את חמורו"³⁷. והיינו³⁸, שאברהם, משה ומשיח מהווים המשך של אותו ענין: אברהם — התחיל "שני אלפים תורה"³⁹, משה רבינו — קיבל את התורה מסיני ומסרה לכל ישראל⁴⁰, [ואף שהפסוק "וירכיבם על החמור" נאמר לפני מתן-תורה, מ"מ, נאמר זה בענין יציאת מצרים שהוא הכנה למתן-תורה, כמ"ש⁴¹ "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הזה הזה"], והתכלית דמתן-תורה תתגלה ע"י מלך המשיח. ח. ואעפ"כ ישנו חילוק בין השימוש של אברהם בהחמור, והשימוש של משה, ועד להשימוש דמשיח: באברהם נאמר רק שהשתמש בהחמור עבור העצים והמאכלת⁴²; הוא בעצמו עם הנערים הלכו רגלי, ורק את העצים והמאכלת — ענינים המסייעים להאדם — הניח על החמור. במשה רבינו נאמר "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור" — אשתו ובניו קרובים הרבה יותר לאדם מאשר עצים ומאכלת, שהרי אשתו היא "עזר⁴³ כנגדו"⁴⁴, "כגופו דמיא"⁴⁵, ו"ברא כרעא דאבוה"⁴⁶, והרי ירך הוא חלק התחתון שבאדם עצמו. ובמשיח נאמר "עני ורוכב על חמור", היינו, שמשיח עצמו יהי רוכב על חמור.

על יצחק בנו ויקח בידו . . את המאכלת" (וירא כב, ה'ו), כיון שעד עתה היו העצים והמאכלת מונחים ע"ג החמור (מהנחה בלתי מוגה).
 (43) בראשית ב, יח.
 (44) כדאיתא בגמרא (יבמות סג, א) "אדם מביא חיטין חיטין כוסס (בתמי)", אלא הוא זקוק ל"עזר כנגדו", האשה, שהיא עושה מהחטים מאכל אדם (מהנחה בלתי מוגה).
 (45) ברכות כד, א. וש"נ.
 (46) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. יבמות ג, א (בתוד"ה מקמי). כתובות צב, א (בפרש"י ד"ה כבעל). יונת אלם רפ"ב. הנסמן בסה"ש תרפ"ח ע' 16 הערה 39.

(35) פל"א.
 (36) שמות ד, כ.
 (37) וירא כב, ג.
 (38) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש חל"א ע' 19 ואילך (גם משיחה זו).
 (39) ע"ז ט, א. וראה לקו"ת להאריז"ל ר"פ לך. ד"ה וה' ברך את אברהם — להצ"צ — נדפס בחידושו על מס' ב"ב (אוה"ת חיי שרה קכו, א).
 (40) אבות רפ"א.
 (41) שמות ג, יב.
 (42) שלכן, כאשר אברהם אמר לשני נערו "שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה גו", אזי "ויקח אברהם את עצי העולה וישם

ט. הענין דשימוש ורכיבה על החמור הוא — שע"ז יכול האדם ועניניו לבוא למקום כזה, שמצד גבהו או ריחוקו, אי אפשר להגיע אליו ללא החמור.

וכן הוא גם בענין רכיבה על החמור ברוחניות,

— ש"חמור" מורה על "חומר", כהפירוש הידוע של הבעש"ט²⁰ על הפסוק²¹ "כי תראה חמור גו'" —

היינו, שע"י בירור וזיכוך החומריות והגשמיות, יכולים להגיע ולהתעלות למדריגה כזו שהנשמה מצד עצמה אינה יכולה להגיע לשם, כמ"ש⁴⁷ "ורב תבואות בכח שור"⁴⁸.

י. בזמנו של אברהם אבינו — התחלת שני אלפים תורה, דהיינו, בהתחלת העבודה — לא הי' יכול עדיין החומר והגשם להעלות את האדם עצמו, כיון שהגשם עצמו לא נעשה עדיין קדושה, כמבואר בריבוי מקומות⁴⁹ שהיתה עדיין הגזירה ד"בני רומי לא ירדו כו"⁵⁰; הפעולה היתה יכולה להיות רק בהדברים המסייעים — עצים ומאכלת — שע"י העבודה דבירור הגשם, יהיו הם באותו זמן מסייעים לקדושה.

אצל משה רבינו, נעשה ע"י החמור עלי' בענינים התחתונים של האדם עצמו — כיון שלאחרי גלות מצרים ומתן-תורה נעשה זיכוך גם בחומר העולם, עד שהגשם עצמו נעשה קדושה ע"י המצוה.

— וכידוע החילוק בין קודם מתן-תורה ולאחר מתן-תורה: קודם מתן-תורה לא הי' הגשם כלי שמתאחד עם רוחניות, והעבודה התבטאה רק בכך שהעולם לא ינגד, ואפילו יסייע להמשכות שע"י העבודה, אבל שהגשם עצמו, בפנימיותו, יהי' קדושה — הרי זה נעשה ע"י מתן-תורה.

וכמו בהמקלות ורהטים דיעקב — הנה הגם שע"י העבודה דמקלות ורהטים נמשך אור כמו ע"י מצות תפילין⁵¹, מ"מ, לא הי' זה בפנימיות ובקליטה, והראי', שלאחרי העבודה לא נשאר אור בהמקלות, כיון שגם לפני"ז לא הי' זה בדרך קליטה והתאחדות.

הבהמה אין בכחו להגיע לשם (מהנחה בלתי מוגה).

(49) ראה תו"מ חט"ו ע' 231. וש"נ.
(50) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.
(51) ראה זח"א קסא, ב ואילך. סד"ה ויצג את המקלות — להצ"צ — באוה"ת (ויצא רכג, ב).

(47) משלי יד, ד. וראה לקו"ת האזינו עה, ב.

(48) והיינו, שמבלי הבט על כך שבהמה היא למטה ממין האדם, מ"מ, כיון ששרשה היא מבחי' ש"לפני מלך מלך לבני ישראל" (שלכן יש לבהמה כח — כפשוטו — יותר מאשר לאדם), הנה כאשר הבהמה מונהגת ע"י האדם, יכול האדם להגיע למקום כזה שלולי

אבל לאחר מתן-תורה, הנה כאשר מקיימים מצוה בהגשם, נעשה הגשם עצמו קדושה, כלומר, גשמיות העולם נעשית כלי לאלקות.

אבל אעפ"כ, גם אז היתה העלי' רק בחלקים התחתונים של האדם — אשתו (כגופו) ובניו (ברא כרעא דאבוה), ועד להכחות הגלויים של הנשמה שירדו למטה ונתלכשו בגוף. —

ואילו בביאת המשיח יהי' נפעל ענין עמוק יותר — "עני ורוכב על חמור": אז תתגלה מעלת הגוף על הנשמה — "אשת חיל עטרת בעלה"⁵², ואפילו בבחינות חי' יחידה שבנפש תהי' עלי' ע"י בירור החומר. בביאת המשיח יתגלה השרש האמיתי דיש הנברא, שהאמיתית דיש הנברא הוא יש האמיתי⁵³, ולכן, ע"י בירור החומר, בירור יש הנברא — תהי' עלי' גם בעצם הנשמה.

יא. ולתוספת ביאור⁵⁴:

האדם — צריך כמה עוזרים ומסייעים, החל מאשתו ובניו, ששייכים להאדם עצמו, ועד לעוזרים ומסייעים שהם מחוץ הימנו, והיינו כללות עניני העולם שעל ידם צריך יהודי למלא את רצונו של הקב"ה, שע"ז ממלא את תפקידו — "אני נבראתי לשמש את קוני"⁵⁵.

והנה, כללות סדר העבודה הוא מן הקל אל הכבד, ולכן, כאשר יהודי נגש לעסוק בעניני העולם שהם ענינים גשמיים, ולמטה יותר, ענינים חומריים — אי אפשר לדרוש ממנו מיד את הדילוג מן הקצה אל הקצה, שעניני העולם יהיו מזוככים בתכלית השלימות, עד שיהיו למעלה יותר מהאדם המברר;

מה שיכולים לדרוש ממנו הוא — שיתחיל לעשות מעניני העולם "הכשר מצוה", והיינו, לכל לראש לפעול שלא יהיו מנגדים לאלקות, שענין זה הוא ע"ד מארז"ל⁵⁶ "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה", ויתירה מזה, שמתחיל לעשות מהם "הכשר מצוה".

וזוהי התחלת העבודה שהיתה בזמן האבות, החל מ"אחד הי' אברהם"⁵⁷ — "יחבוש את חמורו", היינו, שה"חומר" לא יהי' כמו שהוא מצד עצמו, "עיר פרא אדם יולד"⁵⁸, שמונע ומעלים ומסתיר על עניני אלקות (ואפילו על ענינים רוחניים, שהם היפך החומר), אלא, לכל-

55) משנה וברייתא קידושין בסופה.

56) שם לט, סע"ב.

57) יחזקאל לג, כד.

58) איוב יא, יב.

52) משלי יב, ד.

53) ראה ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי

בשלח מג, ג. ובכ"מ.

54) סעיף זה — מהנחה בלתי מוגה.

הפחות לפי שעה הרי הוא עוזר לעשות ענין של "הכשר מצוה" — נשיאת העצים, האש והמאכלת.

וכל זה הי' קודם מתן-תורה, שאז היו יכולים לפעול רק שהגשם לא ינגד לאלקות, ובדרך מעבר יוכל להתמלא על ידו רצון הקב"ה; אבל לפעול שע"י החומר יתוסף עליו בקדושה אצל אברהם ויצחק עצמם — לא היו יכולים לפעול קודם מתן-תורה. והיינו, שהפעולה קודם מתן-תורה היתה רק בענינים שלא נעשו חלק מהאדם, אלא הם נשארים דבר נפרד ממנו, ובהם גופא הפעולה היא רק שאינם מנגדים, ואדרבה, על ידם נעשה סיוע, הכשר מצוה.

ולאחרי מתן-תורה התחילה העבודה לעשות מהחומר ענין של קדושה לתמידות, שע"ז ממלאים את רצונו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים;

אבל לפעול שה"חומר" יהי' למעלה יותר מהאדם המברר אותו, ועל ידו יתעלה האדם (שזהו"ע הרכיבה על החמור) — הנה בהתחלת העבודה הרי זה באופן ד"ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור", היינו, שהרכיבה על החמור היא רק אצל אשתו ובניו, ואילו האדם עצמו, שעיקרו הנשמה, הוא עדיין למעלה מה"חמור",

וטעם הדבר — כי, כל זמן שלא נתקיים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אזי יש בכל עניני העולם אחיזה ללעו"ז, ולכן אי אפשר לפעול שה"חמור" יהי' למעלה מהאדם הרוכב עליו בגלוי, כיון שבעניני העולם מעורב עדיין רע, ואילו נפש האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁵⁹ — כולה טוב,

ורק בימות המשיח ("עני ורוכב על חמור"), כאשר יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", היינו, שבגשם לא יהי' רע, כיון ש"בלע המות גו"⁶⁰ — אזי יהיו בהגשם ב' המעלות: (א) כולו טוב, (ב) טוב שלמעלה ממקור ושורש נפש האלקית, מבחי' "לפני מלך מלך לבני ישראל"⁶¹, ולכן יהי' אז הענין ד"רוכב על החמור", שה"חמור" מעלה גם את בחי' היחידה שבנפש — ענינו של משיח⁶² — למקום כזה שאינה יכולה להגיע אליו מצד עצמה.

יב. זהו גם הרמז במאמר רז"ל "זכו — עם ענני שמיא, לא זכו — עני ורוכב על חמור":

(61) ראה לעיל הערה 48.

(59) ראה לעיל הערה 17.

(62) ראה רמ"ז לוח"ב מ, ב ולוח"ג רס, ב.

(60) ישעי' כה, ח.

"זכור" — ע"י עבודה בדברים זכים ורוחניים, אזי יהי' "עם ענני שמיא", גילוי בדרך אור ישר, מלמעלה למטה; "לא זכור" — אם העבודה היא בענינים שאינם מזוככים עדיין, היינו, ענינים גשמיים וחומרניים, ויברור ויזככו אותם, אזי יהי' הגילוי ד"עני ורוכב על חמור", שע"י ה"חמור" יגיעו למקום כזה שהנשמה מצד עצמה אינה יכולה להגיע אליו.

וזהו שאמר יעקב "ויהי לי שור וחמור" — שמצד עבודתו עם לבן דוקא, לברר את הדברים הגשמיים והחומרניים, מוכן הוא להגילוי היותר נעלה ד"עני ורוכב על חמור".

יג. ובפרטיות יותר:

תוכן תירוץ הגמרא על הסתירה שבין שני הפסוקים ("ארו עם ענני שמיא", ו"עני ורוכב על חמור") הוא — שבימות המשיח יהיו שני ענינים: (א) הפעולה בנפש האלקית, "לאשתאבא בגופא דמלכא"⁶³ בתכלית, שזהו"ע ד"ארו עם ענני שמיא", (ב) הפעולה בהגוף — שמצד עצמו הוא במעמד ומצב ד"לא זכור" — שיתעלה למעלה יותר אפילו מבחי' יחידה שבנפש, שזהו"ע "רוכב על חמור".

וב' פסוקים אלו קשורים גם עם ב' אופני העבודה — עבודת הצדיקים ועבודת בעלי־תשובה:

עבודת הצדיקים — כלשון רש"י⁶⁴ "חסיד מעיקרו", שלא חטא מימיו, והוא מלכתחילה מזוכך ("זכור") — שהנהגתם היא באופן ד"ארו עם ענני שמיא", שהולכים ומתעלים בעילוי אחר עילוי, אבל עדיין אין זה תכלית העלי';

ועבודת בעלי־תשובה — שמצד עצמם הם במעמד ומצב ד"לא זכור", אלא שע"י עבודת התומ"צ נעשים הם למעלה מצדיקים גמורים, כיון שאצלם ישנו הענין ד"רוכב על חמור".

וזהו גם כללות החילוק שבין יעקב לעשו:

יעקב, שהי' "איש תם יושב אהלים"⁶⁵, הוא "צדיק מעיקרו", ועבודתו היתה באופן ד"ארו עם ענני שמיא".

וכאשר שלח מלאכים לעשו, הוצרך לומר לו היכן אוהז הוא בעבודה מצד עשו, שמצד עצמו הוא במעמד ומצב ד"לא זכור". ולכן שלח

65) תולדות כה, כו.

63) זח"א ריז, ב.
64) סוכה נג, רע"א.

להודיעו "ויהי לי גו' חמור", שמצד עצמו מוכן הוא גם להענין ד"רוכב על חמור", שה"חמור" יפעל עילוי אפילו ביחידה שבנפש. וזהו גם עיקר העילוי דימות המשיח — "לאתבא צדיקייא בתיובתא"⁶⁶, שאפילו אצל צדיקים יתוסף גם העילוי של בעלי-תשובה. יד. וע"פ המבואר בתניא⁶⁷ שכל הגילויים דימות המשיח תלויים בעבודתינו במשך ימי הגלות — הרי זה נוגע גם לכאו"א בעבודתו: בעבודת האדם יש עבודה באופן של "זכו", שכללותה הוא לימוד התורה ועבודת התפלה, שאז אין לו עסק עם העולם; ולאח"ז באה העבודה של התעסקות בעניני העולם, שכללותה הוא מעשה המצוות שנתלבשו בדברים גשמיים, ועאכו"כ ה"כלל גדול" בעבודה: "בכל דרכיך דעהו"⁶⁸, באכילתו ובשתייתו ובכל עניניו הגשמיים, ועד גם בכל עניני החומריים. והדרישה היא, שגם אלו שנמצאים כל ימיהם בד' אמות של הלכה וד' אמות של תפלה, ואפילו בשעת העבודה דלימוד התורה והתפלה — יהי' אצלם הרצוא והצמאון וכלות הנפש כמו אצל מי שבא מהשבי' ועומק תחת, כמ"ש⁶⁹ "כן בקודש חזיתיך", כמו הצמאון שהי' "בארץ צי' ועייף"⁷⁰ (כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁷¹ המשל מגודל הצמאון של מי שנמצא בארץ צי' ועייף) — שזוהי מעלת ה"תיובתא" בעבודת "צדיקייא" באופן ד"זכו".

ועי"ז שפועלים עתה הענין ד"רוכב על חמור", אזי במהרה בימינו יתגלה הדבר בגלוי ע"י משיח צדקנו, שלא זו בלבד שהענינים החומריים — "חמור" — לא יבלבלו ולא יעלימו ויסתירו, ולא זו בלבד שיהיו הכשר ומסייע בלבד, אלא יגלו את אמיתת ענינם — להעלות ולהביא את האדם למחוז חפצו, עד שבחי' ה"יחידה" תתקשר עם "יחידו של עולם", והיו לאחדים,

וענין זה יהי' במהרה בימינו, כאשר יקויים היעוד⁷² ש"יהי' הוי' אחד ושמו אחד"⁷³.

* * *

66 ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.
67 רפלי"ז.
68 משלי ג, ו. וראה ברכות סג, א. כתר שם טוב סרפ"ב (לו, סע"ד).
69 תהלים סג, ג. וראה כתר שם טוב בהוספות סס"ד. וש"נ.
70 שם, ב.
71 פ"ו.
72 זכרי' יד, ט. וראה פסחים נ, א. וש"נ.
73 ה"מרא-דאתרא" דכפ"ח ביקש ברכה עבור הצלחת כפר-חב"ד, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: אודות כפר-חב"ד ידובר לאחרי המאמר חסידות (וראה לקמן סל"ה ואילך).

טו. האמור לעיל קשור עם כללות החילוק שבין קודם החטא, לאחר החטא, ולעתיד לבוא:

קודם החטא — הי' מעמד ומצב של אור, כדאיתא במדחז"ל⁷⁴ "ל"ו שעות שימשה אותה האורה, שנים עשר של ערב שבת (שבו נברא אדה"ר, כמבואר בגמרא סנהדרין⁷⁵ סדר בריאתו במשך שעות היום), וי"ב של לילי שבת וי"ב של שבת".

לאחר חטא עה"ד — נעשה חושך בעולם, שלכן, "כיון ששקעה החמה במוצאי שבת התחיל החושך ממשמש ובא ונתיירא אדה"ר . . מה עשה הקב"ה, זימן לו שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן אור"⁷⁴.

[ולכן נקבע הדבר בכל מוצאי שבת — שכאשר יוצאים מיום השבת, יום שכולו שבת ומנוחה⁷⁶, ונכנסים לימות החול, אין מתייראים מן החושך, אלא לוחמים נגדו עי"ז שמקישים שני רעפים זל"ז ויוצא מהם אור, ומברכים עליו "בורא מאורי האש"].

ומאז, מהזמן שלאחרי החטא עד ימות המשיח, מתנהלת מלחמה בין "בני אור" ו"בני חושך", דהיינו בין הקדושה ללעו"ז.

ומלחמה זו תסתיים בימות המשיח — שאז יקויים היעוד⁷⁷ "לילה כיום יאיר", היינו, שיתהפך חושך הלילה, שלא זו בלבד שיאיר בו אור הלבנה וכיו"ב, אלא שהלילה עצמו יאיר כיום (וכפי שהי' מעין זה — ונתינת-כח לזה — ביציאת מצרים, כמ"ש⁷⁸ "ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה").

כלומר: קודם ימות המשיח, הרי אפילו בזמן הבית, גם כשהי' הבית בשלימותו, בזמן שלמה, שאז "קיימא סיהרא באשלמותא"⁷⁹ — לא הי' הענין ד"לילה כיום יאיר", כמובן מהמשל ד"קיימא סיהרא באשלמותא", דאף שישנה אור הלבנה כפי שהיא במילואה, הרי זה עדיין חושך בערך היום; ואילו בימות המשיח יהי' "אור הלבנה כאור החמה"⁸⁰, שזהו יום ממש — "לילה כיום יאיר".

טז. וענין זה נעשה ע"י עבודתם של ישראל במשך שית אלפי

74) ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה. ב"ר פי"א, (78) בשלח יד, כ. וראה ת"מ ח"ג ע' 42. וש"נ. ב.
75) לח, ב.
76) תמיד בסופה.
77) תהלים קלט, יב.
78) ראה זח"א קנ, רע"א. רכג, א"ב. רכה, סע"ב. ועוד. וראה גם שמור"ר פט"ו, כו.
79) ישע"י ל, כו.
80)

שנין דהוי עלמא, וביחוד — כמ"ש רבינו הזקן בתניא⁶⁷ — ע"י מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות:

ובהקדמה — שכיון שמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה⁸¹, הרי מובן שענין השכר צריך להיות מעין העבודה, שלכן, הנה ע"י עבודה זו זוכים לשכר זה.

ומזה מובן שכדי לזכות לשכר ד"לילה כיום יאיר", צריכה להיות העבודה לפעול את הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא⁸², היינו, שכאשר נמצאים בחשכת הגלות נעשית העבודה לא רק בנפש האלקית, ולא רק בתורה ותפלה, אלא שעל ידם פועלים גם בעניני העולם, לפעול שחושך העולם וגסותו וחומריותו יאירו "כיום", בגילוי.

אלא, שלעת-עתה, כל זמן שיש עדיין אחיזה ללעו"ז, אין זה בגילוי, כי אם — כפי שמבאר רבינו הזקן⁸³ — כמשל האבן טובה ושגורה בתיבה, ובביאת המשיח אזי יפתחו את התיבה, ויראו מה שפעלו ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא.

יז. וזוהי העבודה שתובע הרבי:

אין להיות בהתבודדות שלא בתוך בני אדם, ואין להסתפק בעבודה עם עצמו, ובעצמו גופא, עם נפש האלקית בלבד, ואילו בנוגע להגוף ונפש הבהמית תהי' העבודה באופן של דיחוי, ע"י סיגופים ותעניות, אלא אדרבה,

— דכיון שבקרוב ממש זוכים לקיום היעוד "לילה כיום יאיר", שהחושך עצמו יאיר, צריכה להיות העבודה באופן כזה —

שנפש האלקית תעבוד עם נפש הבהמית לזכך אותה, ולא זו בלבד שתהי' מזוככת בלבד, אלא שתהי' מאירה — אתהפכא חשוכא לנהורא;

ונפש הבהמית תעבוד עם הגוף ועניני העולם באופן ד"עזוב תעזוב עמו", היינו ליקח את עניני העולם ולעשות מהם "אבנים טובות" — ע"ד הפירוש שמבאר רבינו הזקן בתורה אור⁸⁴ בלשון חז"ל⁸⁵ "מעשים טובים", שעושים ממעשי העולם ענינים מזוככים וטובים, עד שהם

(81) סנהדרין ז, סע"א. וראה סוטה ח, ב ע' 198. וש"נ.
 (82) ראה זח"א ד, א. הובא בתניא ספ"י.
 (83) לקו"ת דברים א, ב. וראה תו"מ ח"ב
 (84) מג"א בתחלתו. וראה לקו"ת מטות
 (85) ברכות יז, א.
 (86) א. דרושי שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג.
 (87) ברכות יז, א.

מקבלים את האור עצמי, שעד אז לא הי' אצלם בגלוי — שזהו"ע אתהפכא חשוכא לנהורא, "לילה כיום יאיר".

וזהו העבודה שנדרשת מכל אחד ואחד, אפילו קטן שבקטנים — שבשעה שמקיים מצוה, אפילו מצוה שקשורה עם ענין גשמי ביותר, ולדוגמא: אכילה של סעודת מצוה או סעודת שבת וכיו"ב — צריך להיות בזה הענין ד"טעמו וראו כי טוב ה'"⁸⁶, כי, מצד הקב"ה, הרי ענינים רוחניים וענינים גשמיים, שמים וארץ, הם בשוה ממש!

— כאשר מדובר אודות "גילויים", אזי ישנו החילוק ד"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"⁸⁷; אבל כאשר מדובר אודות "לאשתאבא בגופא דמלכא", אזי שמים וארץ הם בשוה.

ואדרבה, יש מעלה יתירה בארץ — כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁸⁸ ש"כך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות העליונים כו", והיינו, שעיי"ז מתמלא רצונו ית' שנתאוה להיות לו דירה בתחתונים — תחתונים במעלה ומדריגה.

ומצד זה גדלה מעלת "רוכב על חמור" — שעיי"ז מתעלה בחי' היחידה שבנפש למקום כזה שמצד עצמה אינה יכולה להגיע לשם.

יח. וזהו כללות המלחמה של "בני אור" עם "בני חושך", של הקדושה עם לעו"ז, שמסתיימת הנצחון הגמור של "בני אור",

ובאופן שמגיעים לה"מאור" שבתורה⁸⁹, "נר מצוה ותורה אור"⁹⁰, דהיינו, פנימיות התורה, סתים דאורייתא, הקשורה עם סתים דקוב"ה⁹¹, וכיון שמצד ה"מאור" הרי אור וחושך הם בשוה — אזי פועלים שיהי' "לילה כיום יאיר".

וזהו גם הענין שקוב"ה אתא לאתבא צדיקייא בתיובתא, ובקרוב תהי' "אשת חיל עטרת בעלה", והנשמה תקבל חיותה מאלקות ע"י הגוף⁹¹, עיי"ז שתגלה בהגוף את מעלת הגוף.

סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

90) משלי ו, כג.

91) ראה ד"ה לכל תכלה תרני"ט (סה"מ

תרני"ט ע' צו ואילך). תו"מ סה"מ ניסן ע'

קסח. וש"נ.

86) תהלים לד, ט.

87) ואתחנן ד, לט. ועוד.

88) פל"ו.

89) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה

ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי'

קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' אישכב.

ואז יתגלה הענין ד"רוכב על חמור", ביחד עם הענין ד"ארו עם ענני שמיא כבר איניש אתי".

* * *

יט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה פדה בשלום גו'.

* * *

כ. ידוע מ"ש רבינו הזקן באגה"ק ד"ה הוכח תוכיח שבסיום וחותם ספר התניא⁹² [ולהעיר, שע"פ החלוקה שחילק כ"ק מו"ח אדמור"ר את ספר התניא על ימות השנה, מסיימים את לימוד ספר התניא לקראת י"ט כסלו, שאז מתחילה שנה חדשה ללימוד החסידות ודרכי החסידות] "לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה ובכל עיר ועיר לחלק המסכתות כו".

ועל יסוד זה נקבע המנהג ב"ט כסלו לערוך חלוקת הש"ס בין כל המשתתפים, על מנת לסיימו במשך השנה בצירוף כולם יחד, שע"ז נחשב לכל אחד כאילו סיים את כל הש"ס בעצמו במשך השנה — כמבואר באחרונים⁹³ שזהו ע"ד שנים שעשו מלאכה שאי אפשר לעשותה ע"י אחד, ששניהם חייבים, כיון שכל אחד מהם אינו יכול לעשותה לבדו, ועד"ז בנדוד, כיון שע"פ תורה אין ביכלתו של כל אחד לסיים את כל הש"ס במשך השנה⁹⁴.

ובכן:

אלו שכבר נרשמו לחלוקת הש"ס — מה טוב, ואלו שעדיין לא נרשמו — יקבלו על עצמם עתה ללמוד מסכת אחת, על מנת לגומרה לא יאוחר מ"ט כסלו הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

כא. ויה"ר שהלימוד בשנה הבאה יתן תוספת כח שיתוסף עוד יותר בהענין ד"ילכו מחיל אל חיל"⁹⁵,

שכן, אפילו ההבנה וההשגה בחכמת התורה כפשוטה היא ענין אין-סופי, כמ"ש "ארוכה מארץ מדה"⁹⁶, "ונועלמה מעיני כל חי"⁹⁷, שלכן לומדים וממשיכים ללמוד בתמידות, ועד כדי כך, שאפילו משה רבינו

(95) תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה.

וש"נ.

(96) איוב יא, ט.

(97) שם כח, כא.

(92) קו"א קסג, א.

(93) נסמנו באג"ק ח"ד ע' קצו בהערה.

(94) ראה גם שיחת מוצש"ק וישב, כ"ף.

כסלו דאשתקד ס"י (תו"מ ח"ח ע' 258

ואילך). וש"נ.

ממשיך לעסוק בלימוד התורה מזמן מתן־תורה עד עתה, באופן שעולה מדרגא לדרגא, "מחיל אל חיל", גם בענין ההבנה וההשגה שבתורה, ועאכו"כ בנוגע להדרישה שלימוד התורה יהי' כדי לקיים ציווי הקב"ה, שזהו"ע הקבלת־עול (כמדובר לעיל בהמאמר⁹⁸) — בודאי שיש בזה הליכה מדרגא לדרגא, שהרי מבואר בתניא⁹⁹ ש"נשמת האדם (כל זמן שהיא בגוף) אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים ("עבודת מתנה"¹⁰⁰), אעפ"כ אינה בטילה במציאות לגמרי. . רק הוא דבר בפני עצמו", "יש מי שהוא אוהב"¹⁰¹, וכיון שישנו עדיין "יש", אזי צריך להיות ענין הביטול, וביטול נעלה יותר כו', ועאכו"כ אצל אלו שעבודתם היא במדריגה נמוכה מאהבה בתענוגים.

ולכן, גם אלו שלומדים תורה כדבעי, תורה לשמה, ובכל הפרטים — הנה משנה לשנה מתחדש אצלם הציווי דלימוד התורה, לא רק בנוגע לענין הקבלת־עול שבלימוד התורה, אלא גם בנוגע להבנה והשגה שבתורה.

וכפי שרואים במוחש שגם על זה נאמר¹⁰² "אוהב כסף לא ישבע כסף", וכדאיתא במדרש¹⁰³ "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ד' מאות", היינו, שכל זמן שיש לו רק מנה, אזי מרגיש את החסרון ורוצה שיהיו לו מאתיים בלבד, וכאשר מתעלה בעושרו הרוחני, שיש לו מאתיים, אזי מרגיש חסרון גדול יותר ורוצה שיהיו לו ד' מאות.

וזהו גם מ"ש¹⁰⁴ "יוסיף דעת יוסיף מכאוב" — כיון שככל שמוסיף דעת אזי מרגיש שחסר לו יותר ורוצה לילך הלאה יותר.

ומזה מובן גם בנוגע להדרישה שצריך להיות ענין של צמאון בלימוד התורה וקיום המצוות — שגם לאחר לימוד תורה וקיום מצוות, הנה לא זו בלבד שעבודת הרצוא אינה נחלשת, אלא אדרבה, שניתוסף בה כמ"פ ככה, כמובן מהמשל דמי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ד' מאות.

כב. מסתמא יחלקו עתה את הכרטיסים, וכל אלו שעדיין לא קיבלו על עצמם מסכת — יקבלו על עצמם עתה, בלי נדר, ובודאי שלאח"ז יקיימו זאת, ובאופן של הוספה.

98 פ"ה (לעיל ע' 202).
99 פל"ה (מד, סע"א ואילך).
100 ראה שם פי"ד. פמ"ג. אגה"ק סי"ח.
101 תר"א ויקהל (בהוספות) קיד, ד.
102 קהלת ה, ט.
103 ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד.
רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. שערי תשובה
לר"י ב, כו. מנוה"מ להר"י אלנקאוה ח"ד
פי"ד ע' 250.
104 שם א, יח.

ויתן השי"ת שיהי' "בחוקותי תלכו"¹⁰⁵ [ומקדים בכתוב "אם בחוקותי תלכו", "אין אם אלא לשון תחנונים"¹⁰⁶, היינו, שזוהי בקשתו של הקב"ה, ובקשה זו היא נתינת-כח וסייעתא מלמעלה שיהי' "בחוקותי תלכו"], "שתהיו עמלים בתורה"¹⁰⁷,

וממשיך בכתוב: "ואת מצוותי תשמרו וגו'", "ונתתי גשמיכם בעתם", — והיינו, שכאשר יהודי צדיק ("ועמך כולם צדיקים"¹⁰⁸) לומד תושב"כ שנקראת בשם "שמים", ולומד תושב"ע"פ שנקראת בשם "ארץ"¹⁰⁹, אזי נעשים שמים וארץ¹¹⁰ רוחניים, ומשמים וארץ הרוחניים נמשכים גשמים לשמים וארץ גשמיים, ואז הגשמים הם "גשמיכם" ("אייערע גשמים"), והקב"ה הוא רק הנותן שירדו הגשמים "בעתם" — "ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו", וכל הברכות המנויות בפרשה.

וכדי שהעמל בתורה יהי' בהצלחה, הרי זה צריך להיות — ככל עניני עבודת ה' — בשמחה ובטוב לבב.

ולכן — כפי שהונהג בשנים האחרונות — ינגנו ניגון שמח, כדי שחלוקת ש"ס תהי' באופן של מצוה שקיבלו עליהם בשמחה¹¹¹, היינו, שתהי' הקבלה בשמחה וגם הלימוד בשמחה ובטוב לבב.

והקב"ה יתן "גשמיכם בעתם" — שנה שמחה ברוחניות ושנה שמחה בגשמיות, כך שיוכלו ללמוד תורה מתוך מנוחה ומתוך הרחבה, ולהצליח בכל המצטרך ברוחניות וגשמיות.

* * *

כג. דובר אודות סיום ספר התניא¹¹² בענין השבת שיש בו "שביתה מעשי' גשמית כמו ששבת ה' מעשות שמים וארץ גשמיים .. (ו) שביתה מדיבורים גשמיים כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבראו בהם שמים

105 ר"פ בחוקותי. מהתחלת התניא) — שבה מדובר בכללות אודות ג' ענינים: התחלת האגרת היא בנוגע לענין התפלה; ולאח"ז מדובר אודות ענין התורה — חלוקת הש"ס והאופנים שבזה (כנ"ל ס"כ); ולאח"ז מבאר ש"להיות מחמת חלישות הדור אין כח בכל אחד ואחד להתענות כראוי לו, לזאת עצה היעוצה כמארז"ל (שבת ק"ח, ב) כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו .. לכן מוטל על כל אחד ואחד להיות בקי בהלכתא רבתיא לשבתא".

106 ע"ז ה, סע"א.
107 תו"כ ופרש"י עה"פ.
108 ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
109 תו"א בראשית א, רע"ג. ובכ"מ.
110 ראה זח"א ד, ב ורא"ל.
111 ראה שבת קל, א.
112 ד"ה הוכח תוכיח (שמסיימים ב"ט כסלו ולאח"ז מתחיל הלימוד דשנה הבאה

וארץ גשמיים¹¹³ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"א ע' 80 ואילך¹¹⁴.

* * *

כד. בהמשך להמדובר לעיל שישנם שמים וארץ גשמיים וישנם גם שמים וארץ רוחניים — הרי מובן, שכשם שבנוגע לשמים וארץ גשמיים ישנו ענין של חומריות (וגסות), כמו"כ יכול להיות ענין של חומריות גם בשמים וארץ רוחניים, שהרי כל הענינים שלמטה נשתלשלו מאותם ענינים כפי שהם למעלה.

וכשם שבנוגע להחומריות שבשמים וארץ הגשמיים צריך להיות הענין ד"ויחבוש את חמורו", ולאח"ז גם הענין ד"וירכיבם על החמור", ועד ל"רוכב על חמור", שע"י באים למעלה נוספת שלולי ה"חמור" אי אפשר להגיע אלי' (כנ"ל בארוכה),

כן הוא גם בנוגע לה"חומריות" שבשמים וארץ הרוחניים — שמבלי הבט על כך שקודם הזיכוך הרי זה ענין של "חומריות", הנה לאחרי העבודה יכול להיות לא רק הענין ד"ויחבוש את חמורו", ולא רק הענין ד"וירכיבם על החמור", אלא יכולים (ובמילא צריכים) להגיע גם להענין ד"רוכב על חמור" — שע"י ה"חמור", יתעלה ה"בר נפלי"¹¹⁵, שהו"ע היחידה שבנפש, למעלה יותר — לה"יחיד" שלמעלה (שזהו הענין היחידי שלמעלה מבחי' היחידה שבנפש).

כה. וביאור הענין:

נתבאר לעיל (סכ"ב) שע"י לימוד תושב"כ בוראים שמים רוחניים, וע"י לימוד תושבע"פ בוראים ארץ רוחנית.

והנה, גם כאשר לימוד התורה הוא באופן שמכוין לאמיתתה של תורה — שרק אז בוראים שמים וארץ רוחניים, כי, אם הלימוד אינו

והוסיף להסביר: רבינו הזקן מביא בלקו"ת (האזינו עז, א) מ"ש (יחזקאל א, טו) "אופן אחד בארץ", שתרגומו "מלרע", והיינו, ש"לשון מלעיל ומלרע" הוא "תרגום של מעלה ומטה, שמה שהוא בחי' למטה נקרא מלרע" (וראה גם סה"ש תש"א ע' 34).

וא"כ, גם אם בנוגע למישהו אחר אין נפק"מ אם זה "מלעיל" או "מלרע" — הרי "מרא-דאתרא" צריך לדבר "מלעיל". (115) סנהדרין צו, סע"ב.

113) ראה גם מכתב כ"ה טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רלח).

114) כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה למרא-דאתרא דכפר-חב"ד לומר "לחיים" על כוס גדולה.

וכאשר נגש המרא-דאתרא אל כ"ק אדמו"ר שליט"א והתחיל לדבר אודות כפר-חב"ד, כנראה, בענין של חסרון כו' — הפסיקו כ"ק אדמו"ר שליט"א, באמרו: למה הנכם מדברים "מלרע", מוטב שתדברו "מלעיל".

מכוון לאמיתתה של תורה, הרי סברא של שקר היא בבחינת "הרה עמל וילד שקר"¹¹⁶, ומזה לא נעשית בריאת שמים וארץ — עדיין יכול להיות שמצד התערבות הגסות והחומריות שלו, יהי ענין של חומריות וגסות גם בשמים וארץ הרוחניים שנעשים ע"י לימודו.

ועל זה נאמר הלשון¹¹⁷ "שהתורה חוגרת שק", היינו, שמבלי הבט על כך שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ונקראת "תורת אמת", ובנוגע ל"אמת" ישנו כלל שבכל מקום שנמצא הרי זה נשאר באמיתותו¹¹⁸ — הרי מצד זה שהתורה "עוברת" בשכלו של האדם הלומד, עלול להדבק בתורה משהו ממנו, ולכן, אע"פ שע"י לימודו נעשים שמים וארץ רוחניים, יכולים ליפול בהם ענינים שנקראים — בערך שמים וארץ רוחניים — בשם חומריות וגסות.

ומצד החומריות שישנה אפילו בענינים הרוחניים של האדם — יש צורך בענין של בירור וזיכוך, ע"י המלאכים.

וכפי שמצינו בנוגע לתפלה, שגם כאשר התפלה היא בתכלית העילוי, הנה כדי שהתפלה תעלה למעלה להיות כתר להקב"ה, כמארז¹¹⁹ שהמלאכים קושרים כתרים מתפלותיהם של ישראל, יש צורך בבירור וזיכוך נוסף שנעשה ע"י המלאכים, ש"גפיף לון ונשיק לון כו"¹²⁰. וכן הוא גם בנוגע ללימוד התורה.

וזהו שמצינו במדרש¹²¹ בפירוש הכתוב¹²² "חברים מקשיבים לקולך השמייעיני", שהמלאכים באים לשמוע את לימוד הנשמות בגן-עדן — דלכאורה אינו מובן (כידוע¹²³ השאלה ששאלו את כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע): כיצד זוכים המלאכים לכך?

בשלמא הנשמות, שבהיותם למטה נשמות בגופים לומדים הם תורה, זוכים ללימוד תורה בגן-עדן, שזהו ש"קוב"ה אתא לאשתעשעא עם צדיקייא בגינתא דעדן"¹²⁴, כיון שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה; אבל כיצד באים לשם מלאכים, "חברים מקשיבים לקולך"?

(120) ראה זח"א כג, ב. וראה גם תו"מ ח"ז ע' 273. וש"נ.

(121) ראה שהש"ר עה"פ.

(122) שה"ש ח, יג.

(123) ראה שה"ש תורת שלום ס"ע 85 ואילך.

(124) זח"א עב, א. פב, ב. קלו, ריש ע"ב. קעח, ב. רלא, ב. ועוד.

(116) תהלים ז, טו.

(117) סנהדרין קא, רע"א (ובחדא"ג מהר"ל שם: "לובשת"). וראה תו"א וישלח כד, סע"ג.

(118) ראה רלב"ג בס' מלחמות השם מאמר ו ספ"ט — הובא ב"קיצורים והערות לתניא" ע' קב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 4. וש"נ.

(119) ראה זח"א לו, ב. וראה גם הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ח ע' 202. וש"נ.

ותירץ כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹²³, שכיון שהמלאכים מבררים ומזככים את דיבור האדם, והבנתו והשגתו כו', קודם שעולים לגן-עדן, הנה בשכר הטירחא שלהם זוכים הם להנות מזיו תורתן ועבודתן של הנשמות שסייעו להבירור וזיכוך שלהם.

וזהו כללות הענין שאפילו בשמים וארץ רוחניים יש גסות וחומריות שצריך לברר ולזכך, כי, לולי זאת, הנה למרות היותם ענינים רוחניים, יכולים הם להשאר למטה מן השמש, כמ"ש בזהר¹²⁵ והובא בתניא¹²⁶ ש"לא סלקא לעילא מן שמשא".

כו. והנה, מלבד הבירור וזיכוך שנעשה ע"י המלאכים, צריך להיות לימוד האדם בהקדמת ענין היראה וקבלת-עול (אע"פ שהיראה פועלת כיווץ האדם, ואילו הלימוד עצמו הוא בהתרחבות של הבנה והשגה), כמארז"ל¹²⁷ "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת", היינו, שתורתו מגעת במקום כזה שבו ישנו ענין הנצחיות וקיום אמיתי, וזהו (לא למטה מן השמש, אלא) רק למעלה מן השמש.

ובזה גופא ישנם שני אופנים — לימוד נגלה דתורה, ולימוד פנימיות התורה:

בלימוד נגלה דתורה — יראתו רק קודמת לחכמתו, ואילו בשעת הלימוד עצמו, היראה היא בהעלם.

אבל בלימוד פנימיות התורה — לא זו בלבד שיראתו קודמת לחכמתו, אלא גם לאחרי הקדימה, בשעת הלימוד עצמו, הרי כיון שהלימוד אינו אודות "שנים אוחזין בטלית" וכיו"ב, אלא אודות עניני אלקות, ענין הספירות, השתלשלות העולמות וכו', אזי גם בשעת הלימוד ישנו ענין היראה.

וזהו המעלה שבפנימיות התורה על נגלה דתורה (אף ששניהם חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואי אפשר להא בלא הא) — כמודגש גם בכך שנגלה דתורה נקראת בשם "חיצונית", היינו, שישנו ענין שמכפנים לזה, וגם ב"פנימיות" גופא ישנו הענין ש"דא מוחא לגו מוחא כו' האי קליפה להאי"¹²⁸ — שבנגלה דתורה, הנה בשעת הלימוד חושבים אודות עניני העולם, ובמילא ענין האלקות הוא בהעלם, ואילו בפנימיות התורה, הנה בשעת הלימוד וההבנה וההשגה גופא מונחים בעניני אלקות¹²⁹.

(128) זח"א כ, רע"א.

(129) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 182. וש"נ.

(125) ח"א רכג, ב.

(126) קו"א קנד, ב.

(127) אבות פ"ג מ"ט.

ועל זה אמרו חז"ל⁸⁹ "המאור שבה מחזירו למוטב" — כיון שגם הלימוד עצמו (נוסף על ההקדמה להלימוד) הוא ענין של יראת שמים. וזהו שיראה עילאה היא באותו מקום כמו חכמה עילאה¹³⁰.

כז. אמנם, עפ"ז יכולים לחשוב שכללות ענין נגלה דתורה הוא רק בגלל שצריכים לברר את העולם, שלכן מוכרחים להתלבש בנגלה דתורה.

אך על זה אמרו חז"ל¹³¹ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", היינו, שכדי להגיע לעתיד לבוא (ועד אז — בגן-עדן) לפנימיות התורה, הרי זה ע"י "תלמודו בידו", שזהו הלימוד של הנשמה כמו שהיא בגוף¹³², שרוב הלימוד בימינו הוא בנגלה דתורה.

וכפי שמבאר רבינו הזקן, בעל השמחה, באגרת הקודש¹³³, שאפילו רשב"י ור' אלעזר בנו, שהיו "בני עלי" (כמאמר רשב"י¹³⁴ "ראיתי בני עלי" והם מועטין כו' אם שנים הן אני ובני הן"), ואפילו בהיותם במערה, שאז לא היו בציור של עוה"ז,

— שלכן לא היו שייכים אפילו למצוות גשמיות, כמבואר בלקו"ת פ' שמיני¹³⁵ "רשב"י כשהי' במערה י"ג שנה בודאי לא הי' יכול לקיים במעשה כמה מצוות מעשיות .. אכילת מצה בפסח .. ואתרוג וסוכה כו'", ו"המשיך ההמשכות .. ע"י יחודים כו'". והיינו, שאע"פ שע"פ דין היו פטורים ממצוות אלו, בגלל שקיומם הי' קשור עם סכנת נפשות, מ"מ, אי אפשר לומר שהיו חסרים אצלם כל ההמשכות שבפסח וסוכות. ועל זה מבאר רבינו הזקן, שבהיותם במערה המשיכו ההמשכות ע"י יחודים עליונים, כיון שהיו מבחי' "לויתן" ("לויתן זה יצרת לשחק בו"¹³⁶), "שהוא לשון התחברות, כמו הפעם¹³⁷ ילוח אישי אלי"¹³⁸ —

הנה "עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות" — נגלה דתורה דוקא.

כח. והענין בזה:

אע"פ שנגלה דתורה הו"ע ה"חומר" שבשמים וארץ הרוחניים, כיון

(130) ראה לקו"ת פ' ראה כט, ד. ובכ"מ.	(134) סוכה מה, ב.
(131) פסחים נ, א. וש"נ.	(135) יח, א.
(132) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 19.	(136) תהלים קד, כו.
ע' 580 הערה 8. וש"נ.	(137) ויצא כט, לד.
(133) סכ"ו (קמג, א).	(138) לקו"ת שם, ב.

שקשורה עם ענינים השייכים לנפש הבהמית שהיא בגדר "חומר" אל ה"צורה" דנפש האלקית — מ"מ, אין זה ענין של "חומר" שצריכים לדחותו ולבטלו ח"ו, אלא כמו שהוא בחומר העולם שצריכה להיות העבודה עם החומר עד שסוכ"ס יהי הענין ד"רוכב על חומר", שהנשמה תקבל חיותה מן הגוף (כנ"ל סי"ח), וכמו"כ בתורה, שדוקא ע"י ה"חומר", לימוד נגלה דתורה ("תלמודו בידו"), באים ללימוד פנימיות התורה לעתיד לבוא.

אלא שענין זה נעשה בהדרגה:

תחילה צריך להיות הענין ד"ויחבוש את חמורו" — שלא להניח לשכל האנושי, שנוטה לבהמיות, להתערב בענינים של שכל אלקי באופן שתהי' לו שליטה עליהם להטות אותם, כי אם רק להשתמש בו עבור ענינים טפלים, עד שתהי' לשכל האלקי ממשלה בגוף.

ולאחרי שנעשה הזיכוך, שאין שליטה לשכל האנושי לפעול הטי' כו' — שזהו ענין של "קבלת התורה" אצלו, שאז בטלה ה"גזירה" ונעשה החיבור בין ה"שמים" ו"ארץ" שלו, שה"שמים" יורדים למטה, וה"ארץ" עולה למעלה (ע"ד כללות הענין דמתן-תורה¹³⁹) — אזי נעשה גם הענין ד"ירכיבם על החמור", היינו, שמתחיל להשתמש בשכל האנושי גם עבור ענינים עצמיים שלו, אבל עדיין אין זה העיקר, כיון שההשתמשות בשכל האנושי (ה"חומר") היא רק בנוגע לה"עזר" ("אשתו"), ורק בחלק התחתון שבו ("בניו", "ברא כרעא דאבוה"), היינו, בענינים תחתונים הקשורים עם העולם.

ורק לעתיד לבוא יהי' הענין ד"רוכב על חומר" — שאפילו משיח שיזכה לבחינת היחידה, יזדקק לרכיבה על חומר, דהיינו, שדוקא ע"י היגיעה בלימוד נגלה דתורה לזכך את חומר וגסות השכל (ויתירה מזה — דוקא ע"י ענינים של מצוות מעשיות), מגיעים לבחי' "עדן", שעז"נ¹⁴⁰ "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו", "אינון דדחקין למלה דחוכמתא"¹⁴¹ (כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו¹⁴²), שזהו"ע הקשור עם יחידה שבנפש, שזהו ענינו של משיח — יחידה הכללית.

כט. והנה, נוסף על המדובר לעיל בנוגע לשמים וארץ גשמיים ובנוגע לשמים וארץ רוחניים, הרי ישנה גם המדריגה ה"ממוצעת" שביניהם — שזהו"ע גן-עדן שבארץ, ובארץ גופא הרי זה ארץ ישראל,

(141) זח"א קל, ב.

(142) ע' עז ואילך.

(139) ראה לעיל ס"י.

(140) ישעי' סד, ג.

שנקראת "ארץ החיים"¹⁴³, שהיא מכוונת כנגד ארץ החיים שלמעלה, ו"זה שער השמים"¹⁴⁴, ולכן הרי היא ה"ממוצע" שמחבר שמים וארץ גשמיים עם שמים וארץ רוחניים.

ולמעשה, שכל ממוצע יש בו משני הענינים¹⁴⁵ — מהענין שלמטה הימנו, ומהענין שלמעלה הימנו; ומצד זה שהוא מחבר אותם — יש בו עילוי לא רק לגבי התחתון אלא גם לגבי העליון, שזוהי מעלת קו האמצעי, ומעלת כל הממוצעים, שכיון שהם מחברים ומאחדים שני ענינים, הרי הם למעלה משניהם.

וגם במדריגה הממוצעת שבין שמים וארץ רוחניים לשמים וארץ גשמיים — שזוהי ארץ ישראל — יש ג"כ ענין הרוחניות (שמים) וגם ענין החומר והגסות (ארץ), ועד להענין דל"ט מלאכות, "הזורע והחורש וכו'"¹⁴⁶, כל פרטי המלאכות ד"סידורא דפת"¹⁴⁷.

ובזה יש חילוק כללי בין הזמן שביהמ"ק הי' קיים לזמן הגלות: בזמן שביהמ"ק הי' קיים נאמר¹⁴⁸ "ולא יחמוד איש את ארצך", היינו, שהארץ הגשמית היתה במעמד ומצב שלא הי' לה שייכות עם גוים, עד כדי כך, שלא הי' אצלם אפילו הענין ד"יחמוד את ארצך". ובמילא, לא הי' לה שייכות גם עם ה"גוי" שבנפש האדם, שזהו הגוף ונפש הבהמית (כמבואר בלקו"ת¹⁴⁹).

אבל משחבר ביהמ"ק, ו"מפני חטאינו גלינו מארצנו", "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"¹⁵⁰ — שאז נעשית גם ארץ ישראל עצמה בגלות, שכן, ענין הגלות אינו חייב להיות במרחקים דוקא, שהרי יכול להיות מעמד ומצב שנמצאים בקירוב מקום, אלא ש"פנו אלי עורף ולא פנים"¹⁵¹, שזהו ענין של גלות הכי גדול, כמ"ש¹⁵² "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" — אזי "ויבלעוה לגיונות ויירשוה עובדי זרים וכו'"¹⁵³, והיינו, שגוים כפשוטם, וגם הגוים שבנפש האדם, הגוף ונפש הבהמית, יכולים להכניס שמה מהחומריות והגסות שלהם.

אמנם, כיון שזוהי גסות וחומריות של "ארץ החיים" — הנה העבודה בזה היא לא ע"י תעניות וסיגופים, באופן ש"תהי' הארץ

(143) ראה תניא אגה"ק סוס"ח. רס"ד.

(144) ויצא כח, יז.

(145) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' שח.

וש"נ.

(146) שבת עג, סע"א.

(147) שם עז, ריש ע"ב.

(148) תשא לד, כד.

(149) תבוא מב, ב. דרושי שמע"צ צ, ד.

(150) ברכות ג, סע"א.

(151) ירמי' ב, כז.

(152) וילך לא, יח.

(153) נוסח תפלת "נחם" במנחת ת"ב.

שממה¹⁵⁴, אלא אדרבה — צריך להיות הענין ד"ויחבוש את חמורו", שהחומריות לא תבלבל כו', ואח"כ צריך להיות הענין ד"וירכיבם על החמור", ועד להענין ד"רוכב על חמור".

ובפשטות — הרי זה היעוד ש"עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת"¹⁵⁵, היינו, שלא יצטרך להיות ענין החרישה וזריעה וכל שאר עניני הכיוררים, אלא הארץ תוציא מעצמה ענינים שהם בתכלית הבירור והזיכוך, הן בנוגע ללבושים היותר משובחים, "כלי מילת", והן בנוגע למזון היותר משובח, "גלוסקאות", היינו, לא רק לחם סתם, אלא לחם יפה.

ל. וכל זה נעשה על ידי העבודה במשך זמן הגלות, ובפרט על ידי היגיעה בתורה, "דדחקין למלה דחוכמתא", שזהו"ע ד"תלמודו בידו",

שע"ז יומשך בגלוי בקרוב ממש ע"י משיח צדקנו הענין ד"רוכב על חמור" בכל הדרגות,

— מה"חמור" (חומריות) שבשמים וארץ רוחניים, ועד לשמים וארץ גשמיים, ובינתיים, בהממוצע שביניהם, בארץ החיים, ארץ הקדושה, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁵⁶ — ובכולם פועלים לגלות את העילוי שישנו בה"חומר", שעל ידו יהי "רוכב על חמור", היינו, שבחי' היחידה תתעלה למעלה יותר לבחי' יחיד (כנ"ל סכ"ד),

ובאופן ד"מושיב יחידים ביתה"¹⁵⁷, כהפירוש בזה בתורת החסידות¹⁵⁸ שבחי' ה"יחידה" שבנפש ובחי' ה"יחיד" נמצאים יחד באותו בית — "ישראל וקוב"ה בלחודוהי"¹⁵⁹, ו"אין לזרים אתך"¹⁶⁰, שענין זה יהי כאשר יקויים היעוד⁷² "ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד"¹⁶¹.

* * *

154) משפטים כג, כט.
 155) שבת ל, סע"ב. וש"נ.
 156) עקב יא, יב.
 157) תהלים סח, ז.
 158) ראה אוה"ת בא רפח, סע"א ואילך.
 159) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג.
 לב, א, קד, ב.
 160) משלי ה, יז.
 161) במהלך ההתוועדות צוה כ"ק אדמו"ר בין חסידים, ינהג כמנהג החסידים. וכאשר שלטי"א לכו"כ מהמסוכים לומר "לחיים" על כוס גדולה (ולא' אמר, שע"ז ישטרף ("אֲרָאֶשׁוּעֵנְקֵעֵן") את ריבוי הקושיות שיש לו), וצוה ל"שר המשקים" להוסיף ולמזוג גם לכוסו.
 לפרופסור א' אמר: הרי הנך נקרא על שמו של אדמו"ר הזקן. והורה לו לומר לחיים, באמרו: כיון שכבר "נפל" ("אָרײַנגעפּאַלן") בין חסידים, ינהג כמנהג החסידים. וכאשר

לא. בהמשך להמדובר לעיל אודות שמים וארץ רוחניים, שמים וארץ גשמיים והממוצע שביניהם שזוהי ארץ ישראל, שלעת"ל, כאשר יקויים היעוד²² "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אזי תהי' גם הארץ הגשמית בתכלית הזיכוכך — צריך להבין: מהו הצורך בענין הגשמיות? ובפרט ע"פ הפס"ד בתורת החסידות¹⁶² כדעת הרמב"ן¹⁶³ שלעתיד לבוא יהיו נשמות בגופים, אלא שלא יצטרכו לאכילה ושתי' — הרי כיון שזוהי רוחניות בטהרתה ("היילע רוחניות"), למה יצטרכו בכלל לבוש גשמי?

ומבואר בזה, שכיון שנתאוהה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים¹⁶⁴, לכן, דוקא ב"תחתונים", בגשם, מקבלים ובאים לעצמות ומהות, יותר מאשר ע"י ענינים רוחניים.

וכידוע המשל ודוגמא לזה, מהחילוק שבין רב ותלמיד לאב ובן — שגם כאשר מדובר אודות תלמיד מובהק הקשור ביותר אל הרב, ובמילא מתמסר הרב אליו לגמרי לעשות הכל בשבילו מתוך אהבה וחשק וחפץ ורצון פנימי, ע"ד האב שמתמסר לבנו, מ"מ, אין התלמיד לוקח את העצמיות של הרב; ורק בן לוקח את הפנימיות והעצמיות של האב. והיינו, שהשפעת השכל אינה מגעת להשפעה עצמית שנמשכת ע"י טפה גשמית דוקא, כיון שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר.

וזוהי גם מעלת הנשמות על מלאכים — כמבואר בביאורי הזהר¹⁶⁵ ששורש הנשמות הוא מזיווג גופני, ואילו שורש המלאכים הוא מזיווג דנשיקין, שדוגמתו הו"ע השפעת השכל, שאף שיש בזה כמה דרגות זו למעלה מזו, הרי גם הדרגא העליונה שבזה אינה מגעת למעלת הבן שלוקח את עצמיות האב.

וזוהי גם ההסברה לכך שדוקא ע"י מצוות מעשיות לוקחים עצמות יותר אפילו מאשר ע"י תורה, כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו¹⁶⁶.

162 לקו"ת צו טו, ג. וראה תר"מ ח"ו ע' 113. וש"נ.

163 בשער הגמול בסופו. הובא בלקו"ת שם.

164 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

165 לאדמו"ר האמצעי בתחלתו (ב, א ואילך).

166 ע' נב ואילך.

הלה הגיב שלא "נפל", אלא בא — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לבוא" — הרי זה יותר מדי מחושב ("צופיל אויסגערעכנט"), ואילו "ליפול" ("אריינפאלן") פירושו — לשכוח על החשבון. וסיים, שתהי' זו התחלה טובה. לא' איחל: מזל טוב, שיהי' בשעה טובה ומוצלחת. והוסיף: מסתמא הי' הכל כשורה, וא"כ, הרי זו הוראה שצריכים להמשיך ולדחות את ה"מרה-שחורה"...

וזהו הטעם שלעתיד לבוא יהי' הדין ש"מעשה גדול" (דלא כמו עכשיו שהדין הוא ש"תלמוד גדול")¹⁶⁷ — כיון שדוקא במעשה מתגלה הענין ד"גדול הוי' ומהולל מאד"¹⁶⁸ יותר מאשר ב"תלמוד".

ולכן יצטרכו אז שיהי' דוקא הציור הגשמי של כל הענינים דשמים וארץ גשמיים וארץ ישראל הגשמית, וכדי ש"שם נעשה לפניך . . . כמצות רצונך", יצטרכו בהמה גשמית, וביהמ"ק שבנוי במקום גשמי ובמדות גשמיים, וכל פרטי הענינים הגשמיים הדרושים לקיום המצוות²³.

לב. והנה, כיון ש"תכלית השלימות . . . של ימות המשיח . . . תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" (כדברי רבינו הזקן⁶⁷), לכן, גם במשך זמן הגלות ישנו ע"ד זה, ולא רק ע"ד זה, כי אם אותם הענינים, אלא שלפי שעה הם בהעלם.

וענין זה מודגש בכך שבתורה גופא לוקחים רזין דרזין שבתורה, וממשיכים אותם דוקא באופן של חב"ד, ולא רק בחכמה בינה ודעת של נפש האלקית, אלא באופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה", שגם בחכמה בינה ודעת של שכל הטבעי ושכל האנושי, יהי' מובן תכלית הפנימיות שיש בתורה — רזין דרזין.

וזהו הפס"ד של חסידות חב"ד, שאי אפשר לצאת י"ח בענין האמונה, שמאמינים שכן הוא הדבר, אלא צריכים להתייגע עד מקום שיד שכלו מגעת לא רק בענינים דנגלה דתורה, אלא גם — ובמדה יתירה — בענינים דפנימיות התורה, ובזה גופא — לא רק ברזין דאורייתא, אלא גם ברזין דרזין.

לג. ומזה מובן ג"כ בנוגע לעניני ארץ ישראל, שאין לחשוב שכיון שנמצאים בזמן הגלות אזי יכולים לוותר על איזה ענין שיהי'.

ישנם אמנם כל הענינים שבאים כתוצאה מזה ש"ויבלעוה לגיונות כו", וזהו חושך כפול ומכופל, ועד כדי כך, שהחילוק שבין הזמן שבית המקדש הי' קיים לזמן הגלות כפי שהוא בארץ ישראל הוא באופן של נפילה עמוקה יותר מאשר בחוץ-לארץ¹⁶⁹, כידוע¹⁷⁰ המשל מנפילת החומה, שנפילת האבן שנמצאת בחלק העליון של החומה היא בעומק יותר מאשר נפילת האבן שנמצאת באמצע או בתחתית החומה;

(167) ראה תו"מ סה"מ כסלו ע' קצה. 33. (170) לקו"ת פ' ראה יט, ג. וראה בארוכה וש"נ.

(168) תהלים מח, ב. שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש

(169) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 192. ח"א ע' מלכות פי"ב ואילך. פל"ב ואילך.

אבל לאורך גיסא, מצב זה גופא מטיל אחריות גדולה יותר — שאפילו בנוגע לענינים החומריים והגשמיים שבארץ ישראל, יש להתייגע באותה מדה של יגיעה שמתייגעים בכל עניני תומ"צ, אע"פ שזוהי עבודה קשה יותר מהעבודה עם הענינים העומדים להתברר בחוץ-לארץ, כפי שמבאר רבינו הזקן בד"ה וללכן שני בנות¹⁷¹, החילוק שבין חוץ-לארץ לארץ ישראל לאחרי החורבן.

לד. וזהו גם מ"ש רבינו הזקן באגה"ק בכ"מ אודות גודל המעלה שבצדקת ארץ ישראל¹⁷², ארץ החיים, "להקימה מעפר"¹⁷³, — שהכוונה בזה היא, בפשטות, ששלחו כסף לאלו שנסעו לשם ללמוד תורה ולהתעסק במצוותי', כדי לספק להם את צרכיהם הגשמיים, מזון ולבוש.

וענין זה קשור גם עם הפצת המעיינות חוצה — כפי שמקשר זאת גם עם הגאולה די"ט כסלו, ש"צדקת ארץ ישראל .. היא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו כו"¹⁷⁴ — להמשיך רזין דרזין בענינים גשמיים.

וזהו גם לימוד והוראה — שצריכים לעזור ולסייע לאלו שדרים בארץ ישראל, וממלאים שם רצון הבורא ע"י לימוד התורה וקיום המצוות.

וכידוע גם מ"ש בתשב"ץ קטן¹⁷⁵ [המחבר הי' גדול בישראל ("א גרויסער איד"), אבל הספר הוא קטן בכמות לגבי שו"ת תשב"ץ] גודל העילוי של אלו שעולים לארץ ישראל ועוסקים בתומ"צ בשבתם על התורה ועל העבודה, ובמילא, צריכים לעזור להם לא רק בענינים רוחניים, אלא גם בענינים גשמיים.

וצדקה זו היא צדקה נעלית יותר מכל שאר הצדקות, וכפי שמבאר באגה"ק¹⁷⁴ ש"צדקת ארץ ישראל היא צדקת ה' ממש, כמ"ש¹⁵⁶ תמיד עיני ה' אלקיך בה .. והיא שעמדה לנו .. ותעמוד לנו לעד כו".

[מובן שאין זה שולל את נתינת הצדקה למי שרק דר בארץ ישראל, שהרי לא גרע משאר בני ישראל, ובפרט שכיון ש"לא ידח ממנו נדח"¹⁷⁶, וסוכ"ס יעשה תשובה, ואז יהיו אצלו כל הענינים כדבעי, הרי נמצא שיש בזה העילוי המיוחד על כל שאר הצדקות, ע"ש העתיד לבוא].

לה. ובקשר להנ"ל — הנה בי"ט כסלו זה ניתוספו שני ענינים,

(174) שם סוס"ד.

(171) תו"א ויצא כב, ד ואילך.

(175) בסופו — אות תקנט.

(172) ראה גם מכתב א' שבט שנה זו

(176) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא

(אג"ק חט"ז ע' רנו).

ספ"ט. ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.

(173) שם סוסכ"א.

ענין א' — בעניני הפצת המעיינות חוצה, שמים וארץ רוחניים, וענין א' — שקשור עם שמים וארץ גשמיים:

(א) ביום י"ט כסלו זה התחילו להדפיס כתבי-יד שנעתקו ממאמרי רבינו הזקן, שלא נדפסו מעולם; חלקם נדפסו בשינויי נוסחאות, וחלקם שלא נדפסו מעולם¹⁷⁷. ובמילא, ניתוסף דבר חדש — שיומשך מהמייסד של תורת חסידות חב"ד אל ה"חוצה" ע"י ההפצה. ומגלגלין זכות ליום זכאי¹⁷⁸ — שביום י"ט כסלו זה התחילה ההדפסה בפועל.

(ב) אם רק מילאו את בקשתי שכתבתי לארץ הקדושה¹⁷⁹ — הנה היום תהי' התייסדות [ועכ"פ הכרזה בדיבור שיביא לידי מעשה] של שיכון חדש בכפר חב"ד, שיסד כ"ק מו"ח אדמו"ר, ממלא-מקומם של נשיאי חב"ד עד לרבינו הזקן, בעל השמחה.

לו. ויעזור השי"ת שהתחלה טובה זו — שהיא כבר התחלה שבאמצע העבודה — תהי' באופן ד"עד מהרה ירוץ דברו¹⁸⁰, הן בהענינים הרוחניים שבזה, והן בהענינים הגשמיים שבזה, אשר, משיכון זה תהי' הצמיחה ("זאָל זיך פּאַנאַנדערוואַקסן") כלשון הכתוב¹⁸¹ "הרחיבי מקום אהלך",

ומהדפסה זו תפשט הפצת המעיינות חוצה עד לה"חוצה" היותר תחתון,

שאו תהי' ההתפשטות ד"הוי' אחד ושמו אחד" בכל העולם כולו, ועי"ז ש"יפוצו מעינותיך חוצה", אזי "קא אתי מר"¹⁸² — ביאת משיח למטה מעשרה טפחים,

ויוליכנו קוממיות לארצנו — את בני ישראל שבארץ ישראל, להוציא אותם מהגלות דשם, ולהעמידם במעמד ומצב של "קוממיות" כפי שצריך להיות בפועל בארץ ישראל — "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" — בנוגע להנהגה במחשבה דיבור ומעשה של כל הדרים עלי', שזוהי ההוצאה מהגלות שלהם, להגאולה שלהם,

180) תהלים קמז, טו. וראה לקו"ט ס"פ קרח.

181) ישעי' נד, ב.

182) אגה"ק דהבעש"ט הידועה — כתור שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

177) ראה מכתב ז' טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ס"ע קצד), ובהנסמן שם בהערות.

178) תענית כט, א. וש"נ.

179) ראה מכתב יו"ד כסלו שנה זו (אג"ק שם ריש ע' קלה). וראה גם מכתב כ"ד טבת (שם ע' רלו); ג' ניסן (אג"ק חכ"א ע' שצד).

וכמו"כ יוליכנו קוממיות לארצנו — בנוגע לבני ישראל שנמצאים לעת-עתה בחוץ-לארץ, שבקרוב ממש יוליך אותם ל"ארץ אשר גו' עיני ה"א בה מרשית השנה ועד אחרית שנה, שתתפשט בכל הארצות¹⁸³.

* * *

לז. בכלל הסדר הוא שבי"ט כסלו לא עורכים מגבית¹⁸⁴ מיוחדת. אך באופן יוצא מן הכלל — כיון שיש צורך בהרחבה, ובפרט בהענינים דהפצת המעיינות חוצה, ובנוגע להשיכון בכפר חב"ד שבארצנו הקדושה — יערכו עתה מגבית עבור השיכון¹⁸⁵.

— בנוגע לענינים של הדפסה, הנה בעזה"י יסודר הדבר באופן אחר, ולא בזה מעוניינים בעריכת מגבית זו, שכן, הפצת המעיינות חוצה הו"ע רוחני בערך להשיכון, וידוע המשל בחסידות¹⁸⁶ שכדי להגבי' את הבנין כולו, העצה היא לא להגביהו מאמצעתו, אלא מתחתיתו דוקא; אבל בנוגע להשיכון — הנה נוסף על החלק שכפר חב"ד צריך ליתן, בודאי ישתתפו גם כל הנמצאים כאן כפי נדבת לבם, בסכומים גדולים והגונים.

ולא לדחות זאת לזמן שלאחרי זה, אלא ליתן היום בלילה, או מחר, לא יאחר מלפני שבת — כדי שהנתינה תהי' קשורה עם היום "אשר פדה בשלום נפשנו" (כפי שכותב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע¹⁸⁷, אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר), "פנימיות נפשנו", הקשורה עם "פנימיות ועצמיות אוא"ס ב"ה", ובאופן שבא לידי נצחון וגאולה, עד שאפילו גוים הכריזו שרבינו הזקן חפשי ויכול לעשות כל הענינים כרצונו — שזהו תכלית ההתפשטות וההפצה עד ל"חוצה" ממש.

לח. בכלל הסדר שלי שאינני מתערב להביע דעתי בנוגע לכמות הנתינה של כל אחד; הנני לוקח את הנתינה, ואחד מן השנים: או שהנני מרוצה, או שאינני מרוצה, ומשאיר את העדר שביעת הרצון לעצמי.

שפלוני אינו בכלל "ועמך כולם צדיקים", אפילו לא בתור "צדיק נסתר"... אזי לא יצא מחזקתו שהוא "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", שלכן "עמך כולם צדיקים". (185) ראה גם מכתב א' טבת; כ"ה אדר שנה זו "אג"ק חט"ז ע' קפב; ש(ס). (186) תו"א בראשית ד, א. (187) אג"ק שלו ח"א ע' רנט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).

(183) ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישע' רמז תקג.
(184) בהתחלת השיחה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכאשר יש ספק בעניני צדקה וכיו"ב, הנה ע"פ דין צריכים לנטות תמיד שמסתמא יש ליתן (כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר ביאר פעם*). והיינו, שכל זמן שלא נתברר (* ראה גם טה"ש תש"ג ע' 67 ואילך).

אך כיון שזהו לגמרי ענין היוצא מן הכלל, אהי' גם אני יוצא מן הגדר ויוצא מן הכלל, ואם יהי' נראה בעיני שנותנים סכום פחות מדי ("צו ווייניק"), אסיר את מסוה הבושה ("איך וועל זיך אָפּשעמען"), ואצוה עליו — בכח הענינים שעבורם צריכים את הכסף (ובנדוד: השיכון) — להוסיף כפי שיראה בעיני.

— אם אעשה זאת שלא בשעת ההתוועדות, אינני יודע אם ישמע בקולי; אבל כאשר יושבים יחד עם כל הקהל, מסתמא יתבייש לומר להיפך...

ובטוחני שהקב"ה יעמוד בדיבורו — שאמר "עשר בשביל שתתעשר"¹⁸⁸, ואמר "ובחוננו נא בזאת.. והריקותי לכם ברכה עד בלי די"¹⁸⁹, ובפרט כאשר מדובר אודות צדקת ארץ ישראל שקודמת לצדקת חוץ-לארץ, כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק¹⁹⁰, כך, שבנוגע לצדקה זו ניתוסף גם פס"ד של רבותינו נשיאינו.

ואם יהי' נראה למישהו שציוו עליו לתת סכום שלא לפי כחו — הנה הכוונה בזה היא כדי שהקב"ה יתן לו לכל-הפחות ארבעה פעמים ככה¹⁹¹, ובמילא, כשיוסיף עוד אלף דולר, יתן לו הקב"ה עוד ארבעת אלפים דולר!

ויעזור השי"ת שלא יצטרכו לציווי, אלא שכל אחד יתן בעצמו בשמחה ובטוב לבב,

ויבנו את ה"שיכון" בכפר חב"ד זה, וכפר חב"ד שני¹⁹², ועד שחב"ד תכבוש את ארץ ישראל כולה — בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ה"בינוני"].

* * *

לט. מבואר בקבלה ובחסידות¹⁹³ שהחילוק בין קבלת הרמ"ק לקבלת האריז"ל הוא, שקבלת הרמ"ק היא בספירות דתהו (בעיני תהו בתיקון גופא), ואילו קבלת האריז"ל היא בתיקון.

193) ראה בהקדמת אוצ"ח. הובא בסה"מ תר"ן ע' שלד. מאמרי אדה"ז על מארו"ל ע' תנו. סידור (עם דא"ח) שערו המועדים ריז, ג. אוה"ת וירא צג, ב. הגהות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לסידור (בהוצאת קה"ת — שיט, סע"ד ואילך). וראה גם "שערי לימוד החסידות" (קה"ת תשנ"ד) בסופו (ע' קסח). וש"נ.

188) תענית ט, רע"א. וש"נ.
189) מלאכי ג, יו"ד. וראה תענית שם.
190) ס"ט ובלוח התיקון שם.
191) ראה גם תו"מ חט"ו ס"ע 160 ואילך. וש"נ.
192) ראה מכתב כ"ד טבת דלעיל הערה
179

ועד"ז יש לומר בנוגע לדרישת רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד — שזהו"ע ד"לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"¹⁹⁴:

תביעתו של רבינו הזקן שעניני רזין דאורייתא יתלבוש בחב"ד, בחכמה בינה ודעת של נפש האלקית, ועי"ז גם בחכמה בינה ודעת של נפש הטבעית ושכל האנושי — הנה לגבי שאר השיטות הרי זה ע"ד החילוק שבין ההנהגה ד"תהו" להנהגה ד"לשבת יצרה" בתיקון גופא,

כי — בתהו, כל הענינים הם באופן של "כתרים"¹⁹⁵, דהיינו מקיפים¹⁹⁶, וכמו"כ בנוגע להשיטה ד"צדיק באמונתו יחי"¹⁹⁷, "אל תקרי יְחִי' אלא יְחִי'"¹⁹⁸, היינו, שע"י אמונה לבדה שייכים כבר לכל הענינים — הרי אמונה הו"ע של מקיף, שזהו"ע דתהו,

ואילו התביעה של חב"ד היא — "לשבת יצרה" — שיומשך במוחין ע"י הלימוד באופן של הבנה והשגה, ומוחין — ענינים פנימיות.

מ. והנה, החילוק שבין תהו לתיקון (באותיות הקבלה) הוא — שבתהו היו אורות מרובים וכלים מועטים, ואילו בתיקון היו אורות מועטים וכלים מרובים¹⁹⁹.

ומבואר בזה¹⁹⁹, ש"כלי מועט" פירושו שהוא עומד בתנועה של "רצוא", ובלשון פשוטה היינו שאין לו סבלנות לקליטת והתיישבות האורות, להיותו ברצון של כליון, כלות הנפש, שזהו"ע דתהו.

ואילו אורות דתיקון, עם היותם אורות מועטים, היינו, שבהבנה והשגה ובגילוי אלקות לא נותנים לו הרבה, מ"מ, יש לו "כלים מרובים", היינו, שיש לו רצון שלם להענין ד"שוב", לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

מא. וכל ענינים אלו כמו שהם ברוחניות — נשתלשלו אח"כ גם בגשמיות:

גם בגשמיות ישנו ענין האורות וענין הכלים: "כלים" (בכללות) — הם הענינים הגשמיים, ו"אורות" (בכללות) — הם עניני התומ"צ שמקיימים בהענינים הגשמיים.

והנה, הענין דאורות מועטים בכלים מרובים שבעולם התיקון, אינו באופן שחלק מהכלים נשאר ריק, ללא אור, אלא הפירוש הוא שהכלים

(197) חבוק ב, ד.

(198) ראה לקו"ד ח"א קמא, ב. ועוד.

(199) ראה סה"מ תרמ"ט ע' רלג ואילך.

תרס"ח ע' מז ואילך. תרפ"ד ע' רמט ואילך.

(194) ישע"י מה, יח.

(195) ראה אוה"ת שם. סה"מ תרס"ה ע' ק

ואילך. ועוד.

(196) ראה תו"א ר"פ וישלח. ובכ"מ.

נעשו מלאים לגמרי באור, אע"פ שמצד האור הרי זה באופן שנקרא "אורות מועטים".

ויש לבאר הדוגמא לזה בעניני עבודה:

ידוע מ"ש רבינו הזקן²⁰⁰ בענין קיום "מצות המלך בלי טעם גם אילו לא הי' נעשה היחוד . . כמו אילו נצטווה לחטוב עצים עד"מ".

והיינו, שחושב שעי"ז לא נפעל מאומה בענין האורות והגילויים שלמעלה, אבל מצד עצמות ומהות, יש בזה תכלית העילוי שממלא את רצון העצמות שציווהו לחטוב עצים, אלא שה"אורות" הם מועטים, שאין בזה אורות וגילויים;

ואעפ"כ, יש לו בזה "כלים מרובים", היינו, שיש בזה כל ההתרחבות שבאה מצד כל עשר הכחות שבנפש, כולל גם כחות המקיפים, עד לכח התענוג שענינו הוא התרחבות והתפשטות.

מב. וכן הוא גם בנוגע לענינים גשמיים כפשוטם:

אע"פ שתכלית הענין הוא להיות שליטת האור על הכלי, מ"מ, הרי צריכים גם כלי, וכלי מתאימה, שזהו"ע "כלים מרובים", בכדי שיוכלו לקבל ולהכיל את האורות מועטים דעולם התיקון, ועל ידם יקבלו אח"כ גם את האורות מרובים דעולם התהו, ועד לעצמות ומהות שלמעלה מכל עניני אורות.

ומזה מובן גם בנוגע להוראת התורה (גם ע"פ נגלה) שכדי שתהי' השראת הברכה מלמעלה צריכים איזה ענין בגשמיות שבו תוכל להיות השראת הברכה²⁰¹ — שכאשר ניתוסף שני ענינים בגשמיות, היינו, התרחבות יתירה בגשמיות, אזי ישנו נתינת מקום יותר להשראת ריבוי הברכה שמלמעלה.

מג. ובנוגע לעניננו:

כיון שצריכה להיות התרחבות בכל הענינים דהפצת המעינות חוצה בחוץ-לארץ — צריכים על זה "כלים מרובים".

וכיון שה"כלים" להפצת המעינות חוצה הם — בכללות — תלמידי ישיבת תומכי תמימים, הרי מובן ש"כלים" אלו צריכים להיות מרובים גם בכמות כפשוטו (ובמילא יוכל להיות גם ענין ההפצה בהתרחבות והתפשטות), שעי"ז יוכלו לקבל לא רק את האורות מועטים

201) ראה דרשות הר"ן דרוש ב'.

200) לקו"ת שלח מ, א.

דתיקון, שענין זה הוא בתור התחלה, אלא לאח"ז גם את האורות מרובים תהו, ולאח"ז גם הגילוי דעצמות ומהות.

וכמו"כ בנוגע להשיכון בכפר חב"ד, שזהו ה"כלי" לה"אורות" שיומשכו על ידו — שצריך להיות "כלים מרובים", היינו, שתהי' התרחבות והתפשטות בכל פרטי עניני הכפר, כולל גם הרחבה בעניני פרנסה, ועי"ז יוכלו להיות בהתיישבות האורות המועטים דעולם התיקון, וגם האורות המרובים דעולם התהו,

והיינו, שגם אלו שלעת-עתה תועים ("זיי בלאַנדזשען") ב"עולם התהו", אלא שהם נדבקים ("זיי קלעפן זיך צו") לה"כלים" דכפר חב"ד, ובמילא מסייעים הם בעניני הכפר, ובאופן שמצד הענין ד"רב תבואות בכח שור"⁴⁷, הנה ע"י הסיוע וההשתדלות שלהם יומשך ריבוי השפעה בכל עניני הכפר — הרי כיון שכלי דקדושה ממשיך אור, ע"ד שאברי הגוף ממשיכים אור וחיות הנשמה²⁰², הנה סוכ"ס ימשכו הם ("זיי וועלן אַריינגעצויגן ווערן") בעניני ה"מעיינות מים חיים", ויהיו לומדי תורה ומקיימי מצוות בפועל בחיי היום-יומיים, ושכרם יהי' כפול גם בעוה"ז.

ובפשטות — שתהי' תוספת ברכה והצלחה בכל עניני כפר חב"ד, אפילו בענינים אלו שבערך שאר הענינים הרי הם ענינים חומריים, ולכל-הפחות ענינים גשמיים, שכן, חומריות זו תזדכך ותהי' גשם, והגשם יתברר ויזדכך עד שיהי' ע"ד פנימיות הכלי שמתאחדת עם האור ועם פנימיות האור, ועי"ז לוקחים את ה"עצם" בעצמו — שיהיו שם ה"מעיינות" כמו שהם, ומשם יתפשטו בכל הסביבה, ועד בכל מקום שידם מגעת, ובאופן שנשתרבה ידם (בלשון הגמרא²⁰³), להגיע למרחוק יותר ויותר.

וכל אלו שמסייעים בזה מחוץ-לארץ ומארץ ישראל, יתברכו ברוחניות, להיות לומדי תורה לשמה ומקיימי מצוות בהידור, וטוב יהי' להם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש —
"לכתחילה אַריבער".]

אח"כ התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לקרוא את שמותיהם של המשתתפים שרשמו ע"ג פתקא את סכום נדבתם, באמרו לכל אחד כמה עליו להוסיף: עוד מחצה, עוד הפעם ("נאָך אַמאָל אַזוי פיל"), ב' פעמים ככה, ג' פעמים, ד' פעמים, ה' פעמים, עשר פעמים, עשרים, שלושים,

(202) ראה תו"א ויקהל (בהוספות) קיד, (203) ראה סוטה יב, ב.
ב. לקו"ת פ' ראה כב, ד. ובכ"מ.

עד חמישים פעמים, ולא' אמר ליתן מאתיים פעמים ככה (לאחדים אמר להוסיף עוד "0", או "00" בסוף הסכום). וכן אמר, שאפשר להשלים את נתנת הסכום במשך השנה, אבל צריכים ליתן את הסכום כולו.

לכו"כ אמר להוסיף גם עבור בני ביתם, להוריהם, ולאחדים הבטיח ברכות בענינים פרטיים בהמצטרך להם: להתברך בזרעא חייא וקיימא בקרוב ממש, להרחבת הפרנסה, וכיו"ב.

בתחלת ההכרזות, הפסיק כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואמר:

ישנם כאלה שמתיראים ליתן נדבתם עתה, כיון שאכריזו ברבים כמה עליהם להוסיף, והיו מעדיפים למסור נדבתם בהזדמנות אחרת, כדי שיעבור בשתיקה.

אבל, הזמן דעכשיו הוא יו"ט של רבינו הזקן, עת רצון, שמחתו של רבינו הזקן, ובמילא, כאשר יתנו נדבתם עתה, הרי נוסף לך שהקב"ה ישלים ד' פעמים ככה, או עשר פעמים ככה, יכולים לפעול ענינים ברוחניות ובגשמיות, כפי שביכלתו של רבינו הזקן לפעול.

וכיון שכן, הרי כדאי להעמיד את עצמו "בסכנה" שאצוה ליתן כמה פעמים ככה, כדי לזכות בברכותיו של רבינו הזקן בהמצטרך להם. במהלך ההכרזות, הביע כ"ק אדמו"ר שליט"א את תמיהתו שנותנים סכומים קטנים, באמרו: למה יש אצלם "קליינע השגות", "מצומצם'דיקע השגות", מה איכפת להם שהקב"ה יתן להם יותר הצלחה? ... ואמר לא' שהסכום שנותן הוא לגמרי שלא בדרי דאונא... ואח"כ אמר: הרי זה צמצום מבהיל! אפילו צמצום הראשון לא הי' באופן כזה, שהרי צמצום הראשון הי' רק בהאור, ואילו עצמות ומהות נשאר במקומו, אבל "עצמות ומהות" שבנדוד"ג"כ נעלם!...

לא' אמר: מניין יקח ליתן את הסכום — אינני יודע, אבל, כיון שהקב"ה אומר "לי הכסף ולי הזהב"²⁰⁴, בודאי ימציא לו כו'.

לא' אמר: שיתן ג' פעמים ככה, ויתחיל ללמוד חסידות בכל יום.

לא' שביקש ברכה בענין פרטי, אמר: יש לו את החשבונות שלו... ותמיד מבקש על הטפל ולא על העיקר. (והוסיף:) במקום לבקש ברכה על לימוד החסידות, להצליח בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור — שואלים רק אודות עניני כספים... ואח"כ לימד עליו זכות, באמרו (בבת-שחוק): נו, גם רבינו הזקן דיבר אודות עניני כספים, וא"כ, טוב הדבר...

שהרי הנכם מתנהגים כמו רבינו הזקן... אבל, לא כל אחד יכול להשיג את דרגתו של רבינו הזקן...

במהלך ההכרזות הי' כ"ק אדמו"ר שליט"א "אויפגעלייגט", והתחיל בעצמו לנגן כמה ניגונים, וכן אמר כמ"פ שהעיקר שתהי' הנתינה בשמחה ובטוב לבב].

* * *

מד. כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר ביי"ט כסלו צ"ח אודות ההתוועדות של אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, לפני חמישים שנה, שבה סיפר הסיפור האמור אודות כלות הנפש מצד תענוג בעניני אלקות — הוסיף לספר²⁰⁵:

בהתוועדות הנ"ל נכחו חסידים בעלי צורה הן בהשכלה והן בעבודה. על השולחן היתה מונחת "גריקענע קאשע" (דייסת כוסמת) — כהמנהג משנים קדמוניות שביי"ט כסלו היו אוכלים "גריקענע קאשע" — ואחד המסובים (או כמה מהם) אכל בינתיים ה"קאשע" מתוך "געשמאק". ואמר לו כ"ק אדנ"ע: שכחתם שהנכם אוכלים "קאשע"!!!

וההסברה בזה היתה, שכיון שבהתוועדות הנ"ל דובר בעניני אלקות באופן של הבנה והסברה, עד שהחסיד הנ"ל נתעורר בהרגש של תענוג מוחשי בשכל דנפש האלקית, הרי זה נמשך גם בהמדות דנפש הטבעית, ומזה נעשה התפשטות והתלבשות התענוג באכילת ה"גריקענע קאשע".

וענין זה מהוה הוראה — שגם כאשר נמצאים בשלימות העבודה ובמצב של עליו בעבודה, מ"מ, צריך להיות ענין של שמירה כו', וכמשנת"ל בהמאמר²⁰⁶,

[המאמר הוא של אדמו"ר מהר"ש משנת תרל"ז, אלא שאינו בכת"ק בביכל הדרושים דשנת תרל"ז, ונמצא רק בביכל אחד (של שמערלינג מתל-אביב, ויישר-כחו)²⁰⁷, ומציין הרושם (אולי הוא זקנו או אביו) "ששמעתי בעצמי מפיו אדמו"ר שליט"א .. בחורף דהתחלת מלחמת ראסיע עם ישמעאל" (או התחילה המלחמה עם התורכים).

ואילך, וראה שם ס"ע שפג ואילך)*.

(205) סה"ש תרח"ץ ע' 250 ואילך.

(206) פ"ה (לעיל ע' 201 ואילך).

(207) כת"י מס' 1369 מב, א ואילך

(* לאחרי זמן נמצא מאמר זה גם בכת"י מס' 1012 — הנחת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (נדפס שם ע' שיט ואילך).

(בספריית "אגודת חסידי חב"ד"), ונרשם עליו ככ"ק אדמו"ר שליט"א: "עזבון שמערלינג" (נדפס לאח"ז בסה"מ תרל"ז ח"א ע' שנח

— מה שהנ"ל מקשר את המאמר ד"ה פדה בשלום נפשי עם המלחמה עם התורכים, אינני יודע, ובכל אופן, זהו ענין פרטי שלו.
 ואידי דחביבא — כיון שחוץ מביכל זה לא מצאתי המאמר בשום מקום — נאמר מאמר זה היום],

שכל ענין צריך שמירה, אפילו עניני מצוות, ואפילו עניני תורה שאינם בבחינת גדרים וסייגים, שזהו בחי' ה"בית" שבתורה — שהרי נוסף לכך שהתורה נקראת בשם "בית", נקראת היא גם בשם "מזון" ו"לבוש", ונמצא, שענין ה"בית" שבתורה שומר גם את עניני התורה שנקראים בשם "מזון" ו"לבוש".

מה. והגע עצמך:

אפילו כאשר מסיבים בהתוועדות י"ט כסלו עם כ"ק אדמו"ר נ"ע, נשיא בישראל, אשר, "כל הנהנה מסעודה שתלמיד חכם שרוי בתוכה כאילו נהנה מזיו שכינה"²⁰⁸, ובהתוועדות זו מדברים אודות ענין של תענוג הקשור עם כלות הנפש לאלקות (כהסיפור אודות רבינו הזקן²⁰⁹, שהגיע לכלות הנפש מצד גודל התענוג שזכה למסור נפשו על תורת הבעש"ט והמגיד) — אעפ"כ, יכולה להיות מציאות אצל חסיד בעל צורה בעבודה או בהשכלה או בשניהם, שהתענוג שלו יתפשט ויומשך בתענוג של אכילת "גריקענע קאשע",

ולא מפני שמרגיש בזה אלקות, או כדי למנוע ענין של כלות הנפש (כהסיפור המפורסם²¹⁰) — שאז לא הי' צריך כ"ק אדנ"ע לעצור אותו — אלא תענוג באכילת "גריקענע קאשע" כפשוטו, אפילו לא באופן המבואר בתניא²¹¹ שכוונת האכילה היא כדי שהגוף יהי' בריא ויוכל לעבוד עבודת הבורא.

ומזה מובן ההדגשה היתירה בצורך השמירה והזהירות לשלול את הרגש התענוג באכילת "גריקענע קאשע", אפילו בשעה שעוסקים בעניני תורה ועבודה, אפילו בי"ט כסלו, בהתוועדות חסידית, והתוועדות של נשיא בישראל, כ"ק אדנ"ע, אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ועאכו"כ כאשר עניני המעלה שבזה חסרים, ואילו הענינים הקשורים עם עוה"ז הם בתקפם — הרי בודאי שצריכה להיות שמירה וזהירות יתירה.

(210) ראה סה"ש תרפ"ח ע' 20. וש"נ.
 (211) פ"ז.

(208) סוף ברכות.
 (209) ראה לעיל ס"א.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לתענוג בעיניי אכילה, כן הוא גם בנוגע להתענוג שבאמירת דבר-צחות ("א גלייך-ווערטל"), או בביטול הזולת (תמורת ביטול עצמו...), אשר, אם בכל הזמנים צריכים להזהר מזה, עאכו"כ בשעה שנמצאים בתנועה של התפשטות איזו שתהי', אפילו מצד הקדושה, שאז עלולה לבוא תנועה של התפשטות בעיניי נפש הבהמית, כמובן מסיפור הנ"ל.

מו. וסיפור זה אינו סיפור דברים בעלמא, אלא גם הוראה:

לאחרי שכ"ק אדנ"ע עצר את החסיד הנ"ל והעיר לו ששוכח הוא שאוכל "גריקענע קאָשע", ונמסר הדבר לדורותיו אחריו — יכול כל אחד להזכיר זאת לעצמו, היינו, שהתענוג שלו בעיניי אלקות עד לכלות הנפש, יורד ומתלבש (ובא ממנו המסוכב) בהתענוג של נפש הבהמית באכילת "גריקענע קאָשע", ואינו עושה דבר להגביל את התענוג שלא יומשך בעיניי תחתונים.

וככל העיניי תורת החסידות, ניתן גם ענין זה באופן שיוכלו לפעול זאת, מתוך שמחה וטוב לבב, בקן של להרבות אור — שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך²¹², ועאכו"כ הרבה אור — שניתן כח לכל המקושרים והשייכים, שכאשר יזכירו לעצמם פתגם זה, יועיל הדבר למנוע את ההתפשטות של "פּלשתיים" דלעו"ז²¹³, ואפילו את ההתפשטות של "פּלשתיים" שבאמצע, בין קדושה ללעו"ז,

וישתמשו בבארות של יצחק שלא סתמום פּלשתיים²¹⁴, שהם הבארות שנמשכו בה"מעיינות מים חיים" של פנימיות התורה, שעל ידם באים לבאר השלישית, עלי' נאמר²¹⁵ "ויקרא שמה רחובות כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ", וכמ"ש הרמב"ן²¹⁶ דקאי על בית המקדש השלישי שאין אחריו גלות, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר מהורש"ב — ניגון הכנה, ואח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הצ"צ].

* * *

(214) ראה תו"א ותו"ח ר"פ תולדות.
(215) תולדות כו, כב.
(216) שם, כ.

(212) תניא פי"ב (יז, א). חובת הלבבות
שער יחוד המעשה פ"ה. ועוד.
(213) ראה תו"א בשלח סא, ג. תו"ח
תולדות קמג, ג ואילך. ובכ"מ.

מז. כיון שיתכן שיש כאלו שיש להם טענות כו' — אזי העצה היא שאבטא זאת בעצמי בדיבור, כדי להקל ולהחליש את הטענות: מצינו בגמרא²¹⁷ בנוגע לפרנס שמטיל אימתו על הציבור, שיש על זה עונש מאויים.

אבל, אין זה שייך לעניננו, שהרי: (א) אינני "פרנס". (ב) אינני "מטיל אימה", (ג) לא אשלח אח"כ שוטר לתבוע מה שהתחייבו, (ד) לא הכרזתי את הסכומים, אלא רק אמרתי כמה פעמים ככה צריך כל אחד ליתן, ומכאן ואילך תלוי הדבר בבחירתו החפשית של כל אחד, ואם יתן כפליים ממה שהכרזתי — תבוא עליו ברכה, והקב"ה יתן לו כמה פעמים ככה בכל המצטרך לו ולבני ביתו.

והעיקר — שהנתינה תהי' בשמחה, שכן, נוסף על המבואר בחסידות²¹⁸ שכל הענינים דתורה עבודה וגמילות חסדים צריכים להיות בשמחה ובטוב לבב דוקא, הרי יש ענינים שהציווי אודותם נתפרש בכתוב, ואין צורך ללמוד זאת מדברי סופרים בלימודים שונים, ובנדר"ד, מקרא מלא דיבר הכתוב²¹⁹ בנוגע לצדקה: "ואל ירע לבבך בתתך לו"!

וענין זה הוא לא רק ציווי, אלא כמבואר בחסידות בנוגע לכל עניני התורה, שזהו גם סיפור דברים של הקב"ה שכן הוא באמת²²⁰, היינו, שכאשר יהודי נותן צדקה אפילו בסכום שנדמה לו שהוא למעלה מכחותיו, ונדמה לו שאינו מרוצה מכך, הנה בפנימיותו הרי זה באופן ש"לא ירע לבבו", ואם נדמה לו אחרת, הרי זה רק הסתות ופיתויים של יצרו הרע, אשר, כשם שלא צריך לציית לו בשאר ענינים, כמו"כ לא צריך לציית לו בענין זה.

מח. והנקודה בכל הדבר היא:

עומדים אנו בזמן מסוגל ביותר שהאתערותא דלתתא תפעל אתערותא דלעילא — כדברי רבינו הזקן²²¹, בעל השמחה, שבכחה של התוועדות חסידית לפעול יותר מפעולתו של מלאך מיכאל.

והנה, ענינו של מלאך מיכאל הוא לא רק להמשיך שכר למטה, אלא גם — כלשון חז"ל²²² שמיכאל מקריב נשמותיהם של צדיקים ע"ג

(217) ר"ה יז, א.

(218) ראה תו"מ סה"מ חשון ע' רעט.

אלול ס"ע רמא ואילך. וש"נ.

(219) פ' ראה טו, יו"ד.

(220) ראה תו"א תשא פו, ג. לקו"ת דרושי

סוכות פ, סע"ד.

(221) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע'

תיג. וש"נ.

(222) מנחות בסופה ובתוס' שם. זח"א פ,

סע"א (בס"ת).

המזבח שלמעלה, ומבואר בזה בחסידות²²³ שמלאך מיכאל מסייע לנש"י לעלות למעלה בעבודתם באהבה העליונה ובכל העילויים שיכולים להיות מצד עבודת האהבה, שזוהי עבודת הכה"ג למטה, ועבודת מיכאל "כהנא רבא דלעילא"²²⁴.

ומזה מובן, שהתועלת שנעשית ע"י המגבית בהתוועדות זו היא — לא רק באופן ד"עשר בשביל שתתעשר" בענינים גשמיים, אלא עוד זאת, שענין זה יסייע אח"כ בלימוד הנגלה ובלימוד החסידות ובעבודה שבלב זו תפלה, ובכל הענינים הצריכים לו ולבני ביתו, הן בגשמיות והן ברוחניות.

וכאשר ניתוסף בזה גם הענין ד"אל ירע לבבך בתוך לו" — הרי כיון שמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה²²⁵, תהי' גם הנתינה של הקב"ה באופן כזה, היינו, שלא זו בלבד שנותנים לו כל מה שצריכים ליתן לו, אלא עוד זאת, שהנתינה היא בשמחה ובטוב לבב, ללא העלמות והסתרים, ללא קשיים ויגיעה.

וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם²²⁶, שהקב"ה הוא אמנם "הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים", אבל, יש מי שהקב"ה נותן לו פרנסתו בבוקרו של יום ראשון, כך, שיש לו שבוע רגוע ("א' רואיקע וואך"), ויש מי שהקב"ה נותן לו פרנסתו בערבו של יום ששי, ואין לו שבוע רגוע, אף ששניהם קיבלו פרנסתם²²⁷.

ובנוגע לענינו: כאשר הנתינה היא באופן ד"אל ירע לבבך", אזי לא זו בלבד שנותנים לו פרנסתו בבוקרו של יום ראשון, אלא עוד זאת, שהנתינה היא בסבר פנים יפות, ומתוך הרחבת הדעת ובכבוד (נוסף על היותה בכשרות), ואז נהנים מהפרנסה ("די פרנסה גייט אַיין") הוא ובני ביתו בהצלחה מרובה יותר ובברכה מרובה יותר, הן בגשמיות והן ברוחניות.

מט. וכיון שהרבי גילה שי"ט כסלו הוא ראש השנה ללימוד החסידות ולדרכי החסידות²²⁸,

ומדרכי החסידות הוא שתהי' הרחבת הדעת, הרחבה בכל הענינים

(223) ראה לקו"ת דרושי ש"ש סז, סע"ד. ואילך.

(224) זח"ב קנט, א. ובהנסמן שם בנצו"ז. ראה גם תענית יט, ב. ובכ"מ.

(225) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב. ראה גם אנ"ק ח"ו ע' קג. ראה גם תענית יט, ב. "היום יום" בסופו. ובכ"מ.

(226) "היום יום" בסופו. ובכ"מ.

(227) "היום יום" בסופו. ובכ"מ.

(228) "היום יום" בסופו. ובכ"מ.

ד"מרוכים צרכי עמך"²²⁹, בכדי שיוכלו להתמסר לעבודת הוי' בכל הפרטים, עד לאופן ש"בכל דרכיך דעהו"²³⁰ —

יתן השי"ת — ע"י התעוררות רחמים רבים של רבותינו נשיאינו, ובראשם בעל השמחה רבינו הזקן — וימשיך כל ענינים אלו בעגלא דידן,

כך, שמלילה זה תתחיל המשכת ברכה והצלחה בכל המצטרך, בבני חיי ומזוני רויחי בענינים הגשמיים, וכמו"כ בענינים הרוחניים, עד למעלה מעלה, שתהי' שנה ברוכה ומוצלחת בכל הפרטים.

* * *

ג. ידוע פתגם רבינו הזקן²³¹ שצריכים לחיות עם הזמן, דהיינו, עם פרשת השבוע בכלל, ובפרט עם חלק הפרשה השייך ליום זה (יום ראשון — מתחלת הפרשה עד שני, יום שני — משני עד שלישי, וכן הלאה). ובנדודי, בעמדנו ביום חמישי בלילה — הרי זה השיעור של יום חמישי ויום ששי בפרשת וישב.

בפרשה זו²³² מספרת התורה אודות יוסף הצדיק, שהי' "יפה תואר ויפה מראה", והי' "מסלסל בשערו"²³³, ומצד זה — "ותשא אשת אדוניו גו"²³⁴, והושיבוהו בבית הסוהר²³⁵, וגם בהיותו שם — "אשר הוא עושה ה' מצליח"²³⁶.

בסיפור זה ישנם ב' חלקים: א) בנוגע ליוסף, שהי' יפה תואר ויפה מראה, ב) בנוגע לאשת פוטיפר. ושני החלקים, ככל עניני התורה, הם הוראות נצחיות בהנהגתנו בחיי היום-יום.

נא. אודות יוסף נאמר: "יוסף ה' לי בן אחר"²³⁷. ומבאר הצ"צ²³⁸, שעבודתו של יוסף היתה לעשות מ"אחר" — "בן", כלומר, לעשות בעלי-תשובה.

ח"א ע' 78 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(233) לט, ו ובפרש"י. וראה זח"א קפט, ב.

(234) שם, ז.

(235) שם, כ.

(236) שם, כג.

(237) ויצא ל, כד.

(238) אוה"ת ויצא רכ, א ואילך. ויחי שפו,

א ואילך. שצ, א ואילך. שצז, ב ואילך.

(229) "פיוט" בסליחות לער"ה, בתפלת נעילה, ע"פ ברכות כט, ב. וראה תו"א וישלח כו, רע"ג. המשך מים רבים תרל"ו בתחלתו. (230) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הלי' דעות ספ"ג.

(231) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשוך).

(232) מכאן עד סוסנ"ד — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש

והכח על זה הי' ליוסף — בגלל שהי' "יפה תואר ויפה מראה", היינו, שיוסף בעצמו הי' יפה בכל הענינים, הן במצוות עשה והן במצוות לא תעשה (כמבואר בכ"מ²³⁹ ש"תואר" הו"ע מצוות עשה, ו"מראה" הו"ע מצוות לא תעשה), ולכן הי' בכחו לפעול גם על אחרים, לעשות מ"אחר" — "בן".

וענין זה מהוה הוראה לכאו"א — שהרי מכאו"א תובעים לעסוק לא רק עם עצמו אלא גם עם אחרים — שבכדי שיוכל לפעול על אחרים, צריך לזכור את הכלל "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים"²⁴⁰, היינו, שצריך להיות בעצמו "יפה תואר ויפה מראה", ואז יוכל לפעול גם על אחרים.

אין הכוונה שעליו להמתין עם הפעולה על הזולת עד שיגיע בעצמו לתכלית השלימות — בודאי אין הדבר כן. מבלי הבט על המצב שלו, בהכרח לעסוק גם עם הזולת, ואסור לדחות זאת;

אבל לאידך גיסא, צריך לזכור שבהכרח לעסוק גם עם עצמו, לתקן את חסרונות עצמו, וענין זה — תיקון חסרונות עצמו — נוגע לא רק לעצמו, אלא גם להזולת,

כי, כאשר יש לו חסרונות ואינו עוסק בתיקונם, מרגיש הזולת בכך, ובמילא, אי אפשר לפעול עליו מה שצריכים לפעול עליו.

צריך לידע את האחריות הגדולה המוטלת עליו לתקן חסרונות עצמו, כי, אם אינו עוסק בכך, הרי הוא מקלקל לא רק לעצמו, אלא גם לאחרים.

ולכן צריך להשתדל ביותר להיות בעצמו "יפה תואר ויפה מראה", כיון שמדובר כאן לא רק בנוגע ליחיד בלבד, אלא בנוגע לרבים.

נב. ההוראה מהסיפור עם אשת פוטיפר היא:

אמרו חז"ל²⁴¹ שאשת פוטיפר לשם שמים נתכוונה, שראתה שעתידה להעמיד בנים מיוסף, אלא שטעתה; הדבר לא הי' ממנה אלא מבתה.

ומכאן רואים, שיכול להיות ענין שבחיצוניות ובפועל הוא היפך הקדושה לגמרי, אבל בפנימיות, הכוונה בזה היא לשם שמים, להוסיף בקדושה.

(240) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ.

(241) ראה פרש"י פרשתנו שם, א.

(239) ראה ד"ה ויהי אומן תרכ"ז (סה"מ

תרכ"ז ע' קסד ואילך, בהוצאת תש"ס ע' קפח

ואילך).

רבינו הזקן מבאר בתניא²⁴² לענין "נכרי המדבר ומבלבלו בתפלתו", שלא זו בלבד שאין זה צריך להחליש אותו, אלא אדרבה, "שיתגבר ויתאמץ יותר בתפלתו בעומק הלב ובכוונה גדולה".

ולכאורה אינו מובן: אם הכוונה היא לעורר יהודי להתפלל בכוונה יתירה, למה נעשה הדבר ע"י גוי שמבלבל מהתפלה, שזהו ענין הפכי?

אך הענין הוא, שהגוי עצמו, בפנימיותו ובשרשו (שהרי השרש של כל דבר הוא בקדושה), יודע ומרגיש שהוא צריך להוסיף משהו בקדושה, אלא כיון שענין זה עובר באמצעות גוי שבעולם למטה, שהוא היפך הקדושה, לכן מתבטא הדבר באופן הפכי. אבל הכוונה הפנימית היא לסייע ולהוסיף בקדושה.

וע"ד מ"ש הרב המגיד²⁴³ בנוגע ללבן ויעקב, "שיעקב אבינו השאיר אחריו אותיות התורה שעדיין לא הוציא אותם מלבן, ולזאת רדף לכן אחר יעקב ליתן לו את האותיות שנשארו אצלו, וניתוסף פרשה א' בתורה מאלו האותיות".

וזוהי הוראה בנוגע לכל ההעלמות וההסתרים על עבודת הוי' — שהאמת היא כפי שהדבר הוא בפנימיותו ובשרשו, שלא זו בלבד שאין זה מנגד לקדושה, אלא אדרבה, שזה מסייע לקדושה, ורק מפני שהדבר בא באמצעות צינור שכזה, לכן מתפרש הדבר בפירוש הפכי, אבל בפנימיות הרי זה סיוע והוספה בקדושה.

וכאשר האדם לא ירומה ולא יטעה בטעותו של הגוי, אלא ידע שאין רע יורד מלמעלה²⁴⁴, אין העלמות והסתרים, וכל הענינים שרואה הם סיוע לקדושה, ובמילא, לא זו בלבד שההעלם לא צריך לפעול בו חלישות, אלא אדרבה, שצריך לפעול בו תוספת כח וחזיון,

הנה בשעה שירגיש זאת ויחליט החלטה תקיפה באמת — הרי כלפי האמת מתבטלים כולם, והיינו שיתבטלו כל ההעלמות וההסתרים, מניעות ועיכובים, כי, עי"ז שהוא יודע את האמת, שבכל דבר יש ניצוץ אלקי, והוא סיוע לקדושה, אזי פועל גם בהדבר המעלים, שמתעורר ומתגלה הניצוץ שלו, ובמילא גם למטה תהי' נראית בו בגילוי הכוונה האמיתית, שמביא תוספת בקדושה.

נג. וזוהי ההוראה ממאמר רו"ל אשת פוטיפר לשם שמים נתכוונה:

ס"ה. וש"נ.

(242) אגה"ק סכ"ה (קמא, א).

(244) ראה ב"ר פנ"א, ג.

(243) ראה מגיד דבריו ליעקב בהוספות

כאשר ישנו העלם והסתר, ישנם שני דרכים בדבר: דרך אחת — ללחום עם הדבר המעלים, היינו, שמתייחסים להדבר בתור העלם והסתר אמיתי, ומתייגעים בכל הכחות להלחם נגדו. ודרך שני' (שהיא נעימה יותר) — שיודעים שבפנימיות הרי זה סיוע לקדושה, וע"י גישה כזו מעוררים ומגלים זאת, שיומשך גם בגילוי שע"י הדבר המעלים גופא יתוסף תוספת אור בקדושה.

נד. ועוד פרט בזה:

התוספת חיזוק שהי' צריך להיות בעבודתו של יוסף — נעשה ע"י אשת פוטיפר, אשה דוקא. אלא כיון שטעתה, התבטא הדבר באופן הפכי. אבל נשי ישראל, ובפרט לאחרי מתן-תורה — כאשר יניחו רצונן על הצד, אזי יכוונו אל האמת, וכל עניניהם במחשבה דיבור ומעשה יהיו מתאימים אל הכוונה האמיתית, שעל ידם יהי' תוספת וחיזוק בקדושה.

ועי"ז יפתחו עוד צינור וכלי לכל ההמשכות, באופן ד"אשת חיל עטרת בעלה"⁵², וכמארוז"ל²⁴⁵ שנותנים לאדם פרנסה — הן בגשמיות והן ברוחניות — בשביל אשתו, באופן המתאים לרצון העליון, שיומשך כל המצטרך לו ולבני ביתו, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר האמצעי, ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הד' — פ"א), והניגון "ניע זשוריצי כל־אפצי"].

* * *

נה. כ"ק מו"ח אדמו"ר כותב במכתבו²⁴⁶ אודות ספר התניא, שאדמו"ר האמצעי אמר, שבזכות המסירת-נפש של אביו, רבינו הזקן, עבור תורת החסידות, "פסקו בבית-דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה, יראת-שמים ומדות טובות, תהי' יד כל מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה".

וכיון שהמניעה וההפרעה הכי גדולה לעבודת מקושריו וההולכים באורחותיו היא הגלות — יתן השי"ת שיקויים הפס"ד דב"ד של מעלה, ותהי' הגאולה מן הגלות.

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר²⁴⁷ שהקב"ה שורף את כתלי הגלות. —

(245) יבמות סב, ב. וראה לקו"ת ס"פ וש"נ.

ברכה. (247) אג"ק שלו ח"ו ע' שעב (נעתק

(246) אג"ק שלו ח"ד ס"ע רסד ואילך. ב"היום יום" בתחלתו).

יתן איפוא השי"ת שבקרוב ממש ישרפו כתלי הגלות לגמרי, ויומשך ה"מרחב ייה"י²⁴⁸ בעגלא דידן, ע"י משיח צדקנו.

נו. הנקודה הפנימית של כל הענינים האמורים היא — שצריכים להוסיף בלימוד תורת החסידות, מנהגי' והדרכותי'.

ע"י לימוד תורת החסידות ודרכי החסידים והחסידות, ניתוסף אור וחיות חדש בכאו"א למגדול ועד קטן, כי, אצל כאו"א, אנשים נשים וטף, למגדול ועד קטן, ישנו חילוק בין המעמד ומצב כמו שהוא ללא חסידות לכמו שהוא עם חסידות.

וענין זה נוגע בכל הזמנים, לא רק בימי החול, אלא אפילו שבת ויו"ט, עשרת ימי תשובה, שאז הוא קירוב המאור אל הניצוץ²⁴⁹, ואפילו יוה"כ בעת נעילה, שאז מתעורר אפילו קל שבקלים (כמ"ש אדמו"ר האמצעי²⁵⁰), הנה גם אז יש חילוק בין ללא חסידות ועם חסידות, כיון שלימוד החסידות פועל תוספת אור, כח וחיות בכל עניני האדם בכל הזמנים.

וכאשר ע"י חסידות ניתוסף חיות אור ושמחה בענינים הרוחניים, נמשך בדרך ממילא חיות אור ושמחה גם בענינים הגשמיים, בבני חיי ומזונא רויחא.

ח"א יא, א.

248) תהלים קיח, ה.

250) מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים

249) דרך חיים יג, רע"ד. כא, סע"ב. צא,

ע' קנ. וש"נ.

א. קונטרס העבודה ספ"ה. סה"מ קונטרסים